

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.   Andra Kammaren.   N:o 48.

Onsdagen den 28 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till stadga angående eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter.

Angående förslag till lag rörande eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter.

I ordningen förekom § 23 i det af Utskottet framlagda förslag till lag angående eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter, hvilken paragraf godkändes.

§§ 24 och 25, andra kapitlets öfverskrift, §§ 26—32, tredje kapitlets öfverskrift, §§ 33—44 äfvensom öfverskriften till kap. 4.

Blefvo jemväl godkända.

Derefter föredrogs § 45, lydande sålunda:

Kongl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

För stenkolsgrufva, hvartill rättighet genom inmutning eller annorledes vunnits innan denna stadga träd i kraft, skall grufvestadgan den 16 Maj 1884 i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med följande undantag:

a) det afstånd, inom hvilket de i 3 § grufvestadgan angifna böningshus och åbyggnader äfvensom tomtplats och trädgård äro, enligt 11 och 26 §§ i samma stadga, mot grufarbete skyddade, skall i fråga

För stenkolsgrufva, hvartill rättighet genom inmutning eller annorledes vunnits innan denna lag träd i kraft, skall grufvestadgan den 16 Maj 1884 i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med följande undantag:

a) det afstånd, inom hvilket böningshus och annan i 3 § grufvestadgan angifven åbyggnad äfvensom tomtplats och trädgård äro enligt 11 och 26 §§ i samma stadga skyddade mot grufarbete i dagen

Angående
förslag till
lag rörande
eftersökande
och bearbe-
tande af
stenkols-
fyndigheter.
(Förts.)

Kongl. Maj:ts förslag:

om stenkolsgrufva i stället beräk-
nas till 178,14 meter (100 famnar);

b) innehafvare af stenkolsgrufva
vare berättigad att bearbeta och
tillgodogöra sig äfven de eldfasta
leror, hvilka i sammanhang med
stenkolsfyndigheten förekomma;

c) för stenkolsgrufva skall utmål
utläggas, då fyndigheten blifvit ge-
nom borring undersökt och prof
å fyndigheten erhållits; och må i
utmål tilldelas ett område af högst
356,28 meter (200 famnar) i längd
och bredd;

d) den årliga arbetsskyldigheten
för stenkolsgrufva må icke för hvarje
inmutadt område eller utmål under-
stiga hvad som i värde motsvarar

Utskottets förslag:

och under jord, skall, i öfverens-
stämmelse med hvad i 2 § 1 stycket
af grufvestadgan den 12 Januari
1855 fans förordnad, beräknas,
icke till 200, utan endast till 178,14
meter (100 famnar); dock må de
i 16 § af denna lag gifna bestäm-
melser om koncessionsinnehafvares
rätt att under jord framdrifva ar-
betet så nära intill omförmälda
byggnader och platser, som i samma
paragraf sägs, äfven gälla för inne-
hafvare af äldre stenkolsgrufva, så
framt han före arbetets början så-
som pant för skada och intrång,
som genom detsamma kunna jord-
egare eller annan tillskyndas, hos
Konungens Befallningshafvande
nedsätter, i penningar eller obliga-
tioner, ett belopp, motsvarande det,
hvilket koncessionsinnehafvare en-
ligt 11 § af denna lag har att
nedsätta; skolande till grund för
beräkning af den del af nämnda
belopp, som bestämmes efter antalet
hektar, läggas hela ytvidden af de
sammanhängande utmål, hvaröfver
grufinnehafvare förfogar, eller, i
händelse densamma icke uppgår till
femhundra hektar, sistnämnda yt-
vidd.

b) innehafvare af stenkolsgrufva
vare berättigad att bearbeta och
tillgodogöra sig äfven de eldfasta
leror, hvilka i sammanhang med
stenkolsfyndigheten förekomma;

c) för stenkolsgrufva skall utmål
utläggas, då fyndigheten blifvit ge-
nom borring undersökt och prof
å fyndigheten erhållits; och må i
utmål tilldelas ett område af högst
356,28 meter (200 famnar) i längd
och bredd;

d) den årliga arbetsskyldigheten
för stenkolsgrufva må icke för hvarje
inmutadt område eller utmål under-
stiga hvad som i värde motsvarar

*Kongl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

etthundra dagsverken; och gälle i fråga om arbetets beskaffenhet hvad i 26 § 3 mom. af denna stadga är föreskrifvet;

e) afgift i stället för arbetsskyldighet enligt 41 § grufvestadgan må icke för stenkolsgrufva ega rum;

f) hvilostånd å stenkolsgrufva må icke enligt 44 § grufvestadgan förlängas; ej heller får nytt hvilostånd å grufvan meddelas, med mindre än att arbetsskyldigheten blifvit fullgjord för minst sex år från den tid, förut beviljad hvilostånd gått till ända;

g) om ordningen för grufdriften skall för innehafvare af stenkolsgrufva gälla hvad i 4 kap. af denna stadga är för innehafvare af koncession föreskrifvet;

h) den tid, inom hvilken enligt 21 § grufvestadgan det för utmåls tilldelande erforderliga arbete skall vara fullgjordt och ansökning om utmål ingifven, skall i fråga om stenkolsgrufva, som ej erhållit utmål före den 1 Januari 1887, beräknas från sagde dag.

etthundra dagsverken; och gälle i fråga om arbetets beskaffenhet hvad i 26 § 3 mom. af denna lag är föreskrifvet;

e) afgift i stället för arbetsskyldighet enligt 41 § grufvestadgan må icke för stenkolsgrufva ega rum;

f) hvilostånd å stenkolsgrufva må icke enligt 44 § grufvestadgan förlängas; ej heller får nytt hvilostånd å grufvan meddelas, med mindre än att arbetsskyldigheten blifvit fullgjord för minst sex år från den tid, förut beviljad hvilostånd gått till ända;

g) om ordningen för grufdriften skall för innehafvare af stenkolsgrufva gälla hvad i 4 kap. af denna lag är för innehafvare af koncession föreskrifvet;

h) den tid, inom hvilken enligt 21 § grufvestadgan det för utmåls tilldelande erforderliga arbete skall vara fullgjordt och ansökning om utmål ingifven, skall i fråga om stenkolsgrufva, som ej erhållit utmål före den 1 Januari 1887, beräknas från sagde dag.

Angående förslag till lag rörande eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter.
(Forts.)

Ordet lemnades till

Herr Andersson i Nöbbelöf, hvilken, jemte Herrar *Anderson* i Tenhult och *Bengtsson* i Gullåkra, beträffande denna paragraf anmält sin reservation och nu anförde: Såsom herrarne finna af betänkandet, har jag reserverat mig mot den nu föredragna punkten. Enligt 1855 års grufvestadga voro egare af stenkolsgrufvor underkastade samma skyldigheter som öfrige grufegare. När nu i den nya grufvestadgan af år 1884 bestämts, att inmutning icke skulle tillåtas på mindre afstånd från boningshus än 200 meter, så har Kongl. Maj:t i förevarande § af det framlagda förslaget, hvilken § innehåller den allmänna föreskriften, att för äldre stenkolsgrufva 1884 års grufvestadga i tillämpliga delar skall lända till efterrättelse, inryckt en bestämmelse, afseende att lagen i fråga om sagda afstånd icke må ega retroaktiv verkan utan föreslagit, att egare af äldre grufvor må vara bibehållne vid sina gamla rättigheter att med grufarbetet nalkas åbyggnad intill 100 famnar. Icke desto mindre har Lag-Utskottet ansett, att intet hinder bör förefinnas deremot, att lagen må erhålla en sådan verkan

*Angående
förslag till
lag rörande
eftersökande
och bearbe-
tande af
stenkols-
fyndigheter.
(Forts.)*

gent emot jordegarne, och således föreslagit afståndet till endast 15 meter. Detta anser jag vara så uppenbart orätt mot de jordegare, som nu innehafva inmutad jord, att jag tycker det knappast kan försvaras.

Det kan visserligen sägas, att jordegaren icke har någon egentlig nytta af den stenkol, som ligger under jorden inom det enligt 1855 års grufvestadga från brytning skyddade området, som här är i fråga. Men så är dock icke förhållandet. Ty i alla händelser måste väl jordegaren bibehållas vid sin i lag medgifna eganderätt — om han och icke sjelf bearbetar de å hans egoområde befintliga stenkolslagren. Jag har hört åtskilliga talare framhålla såsom en orimlighet, att denna nationalrikedom skulle utan nytta ligga orörd i jorden. Ja, visserligen. Men så är ej förhållandet, ty dessa pelare försvåra arbetet under jord för grufvegaren, så att han för att få bearbeta äfven detta område, i vanliga fall, på enskild väg ingår öfverenskommelse med jordegaren och förbinder sig att till honom betala en viss afgift för den stenkol, han upptager inom hans område. Jag tror, att härför vanligtvis betalas 1 öre per tunna. Men enligt Lag-Utskottets föreliggande förslag skulle jordegaren icke få någon som helst ersättning, hvilket jag finner högst orättvist och därför icke vill vara med om.

På grund af hvad jag nu i korthet anført yrkar jag, hvad angår mom. a) i den föredragna paragrafen, bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr And. Persson: På sätt jag förut erinrat, synes det mig som denna paragraf vore snart sagdt den viktigaste i hela förslaget. Det gäller här en viktig rättsprincip eller huru vida de jordegare, som hafva sin bostad i närheten af de gamla kolgrufvorna, hvilkas rätt grundas på utmål, skola åtnjuta samma skydd och tillerkännas samma ersättning, som komma de jordegare till del, hvilka falla under ett koncessioneradt område. Jag har förut i dag påpekat, att inom 1874 års komité den meningen uttalades, att man icke borde tillåta någon grufvegare att komma inom ett fridlyst område, hvilket enligt 1855 års grufvestadga motsvarar omkretsen 100 fumnar från trädgård eller byggnad. Jag ber att i det fallet få åberopa ett yttrande utaf en komitéledamot, en skicklig jurist, och hvars omdöme här vid lag torde få gälla något mer än mitt. Han yttrar: "Det torde vara uppenbart, att då inmutning är förbjuden, grufvedrift än mindre kan vara tillåten, och innefattar sålunda stadgandet, att till sina gränser noga utstakadt område fridlyses för allt intrång af inmutaren, hvarigenom jordegaren tillerkännes full och uteslutande eganderätt till alla å detta område befintliga föremål, vare sig att desamma äro medgifna till inmutning eller icke. Häraf blifver en gifven följd, att jordegaren ensam eger rätt att på detta område företaga grufarbete samt att detta kan ske äfven utan inmutning." Häraf finna herrarne att hans uppfattning, som jag för min del tror vara fullt riktig, är den, att ingen grufvegare får idka grufdrift inom det fridlysta området. Nu har man emellertid i det förslag, som Kammaren i dag antagit, medgifvit grufvegare sådan rätt, ja till och med att gå under vissa uppgifna byggnader, mot det att denne erlade en ringa ersättning åt jordegaren, om denne hade sin

egendom inom ett koncessionerad område. Men den jordegare, som deremot hade sin egendom invid de grufvor, der man förvärfvat sig rättighet till stenkolsbrytning på grund af inmutningsrätten, denne skulle icke få någon som helst ersättning för de stenköl, som upptogs inom hans hittills fridlysta område, och båda måste dock anses hafva lika rätt inom fridlysningsområdet. Här gäller det således en rättsprincip, som herrarne se. Jag vågar hysa den förhoppningen, att Andra Kammaren icke skall medgifva en sådan kränkning uti eganderätten utan att bereda alla enahanda förmåner.

Här kunde naturligtvis vara åtskilligt annat att tillägga; men som jag redan mycket upptagit Kammarens tid i denna fråga, inskränker jag mig till att yrka afslag å den föredragna punkten, sådan den af Lag-Utskottet blifvit formulerad och bifall till motsvarande i Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Herslow: Jag har kunnat inleda de framställningar, jag hittills under diskussionen om denna lag gjort, med erinran derom att de yrkanden jag ansåg mig böra framställa icke i någon mån komma att beröra de gamla grufvegarnes rätt eller afse att skaffa dem några särskilda förmåner, utan uteslutande gälde att söka åt en industri, hvars framgång vi i hela landets intresse måste önska, bereda sådana vilkor, att äfven nya bolag kunde uppstå och industrien fortleva och utveckla sig. Jag kan *nu* icke göra en sådan förklaring; *här* gäller det verkligen de gamla bolagens intressen och fördelar; ty vi hafva nu kommit öfver på ett område, der det gäller att tillse, huru de gamle innehafvarnes af stenkolsverk rättsanspråk må kunna sammanlänkas med den nya lagstiftningen.

Jag är icke ense med den siste talaren derom, att vi här egentligen äro inne på eganderättens princip samt att fara för en rättskränkning är för handen.

Jag föreställer mig att den synpunkten, hvarur dessa bestämmelser tillkommit, endast och allenast varit den att skydda byggnaderna och de der boende människorna för någon som helst fara af bruksdriften. Frågan om det skyddade området vidd har ursprungligen alldeles icke varit en eganderätts- utan, så att säga, en teknisk fråga, deri man förut ansett nödigt att vidtaga särdeles stränga åtgärder i trygghetens intresse. Men den ökade erfarenheten och uttalanden af sakkunnige män hafva nu gifvit vid handen, att sådana synnerligen stränga försigtighetsmått icke äro nödiga och att man således icke behöfver fordra ett så vidsträckt område omkring husen eller uppoffra så mycken nationalrikedom, som ligger derunder, som man förut ansett nödigt för att förebygga eu fara, som visat sig vara till större delen inbillad. Men då sedan detta skyddade område faktiskt blifvit till en inkomstkälla för jordegarna, derigenom att de derinom endast mot särskild afgift tillåtit grufdrift, så kan jag icke alldeles uraktlåta att taga under ompröfning den synpunkten, som den siste talaren framställt, emedan jag anser att, då frågan nu af jordegarna verkligen *kan* betraktas såsom en eganderättsfråga, den ock bör ur denna synpunkt betraktas. Hittills hafva de svårigheter, som mött, blifvit lösta på

Angående förslag till lag rörande eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter.
(Forts.)

Angående
förslag till
lag rörande
eftersökande
och bearbe-
tande af
stenkols-
fyndigheter.
(Forts.)

den frivilliga öfverenskommelsens väg. Och man har ej visat sig svår att träffa öfverenskommelse med. En stor del af de byggnader, som finnas i närheten af grufvorna, ligga redan på undergräfd mark, med egarnes goda minne. Faran måste således ej hafva ansetts så stor, och är det ej heller. Ty då i stället för den uttagna flötsen nedpackas lösbruten skiffer eller sten, kan marken icke sjunka synnerligen djupt. Jag tror derföre också att denna punkt i det nu framlagda lagförslaget tillkommit, icke så mycket för att förekomma fara, som för att tillförsäkra jordegarna en liten extra inkomst äfven af de gamla stenkolsverken. Och då de gamle jordegarna sannolikt skulle, om vi antaga utskottsförslaget, anse sig orättvist mista hvad dem skulle med rätta tillkomma, och då Första Kammaren redan antagit Utskottets förslag i denna punkt oförändradt, så vill jag för min del, heldre än att äfventyra hela lagens fall, gerna göra en eftergift åt de åsichter, som funnit sina försvarare i de två sista talarne, och således vara med om att antaga Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt. Jag föreställer mig nemligen att sedermera en billig sammanjemkning af de båda besluten ej skall vara omöjlig att åstadkomma. Jag gör för närvarande intet yrkande.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Såsom de båda föregående talarne erinrat, har Utskottet här vidtagit den ändring i den Kongl. propositionen, att de i 16 § af förslaget gifna bestämmelser rörande grufarbetes bedrivande under jorden utsträcks till att gälla äfven de gamla grufvorna, fastän de fortfarande skulle stå under inmutningsrätt. Nu har man såsom skäl härför anført, att då man kommit till den uppfattning, att det ur teknisk synpunkt icke skulle vara förenligt med stora betänkligheter att låta arbetet under jord fortgå närmare byggnader, än hittills varit medgifvet, det icke kunde vara annat än billigt, att de gamla grufbolagen ställes i paritet med koncessionsinnehafvarne; och har man ansett att jordegarnes intresse skulle vara tillgodosedt genom stadgandet, att de gamla bolagen skulle sätta pant för den skada, som genom arbetet kunde tillfogas byggnader. Men, såsom här framhållits och af mig i Medkammaren erinrats, synes det mig att Utskottet icke härvid så, som sig bort, beaktat jordegarnes rätt. Ty rättigheten att att gå så nära husen, som i 16 § är medgifven, motsvaras af en koncessionsinnehafvares skyldighet, bland annat att betala viss afgäld för de stenkol, som ur grufvan uppfordras. Här är detta icke föreslaget, utan endast att ställa pant för möjlig skada; och således skulle de gamle grufegarna komma icke allenast i lika utan i bättre ställning än koncessionsinnehafvarne. Och det är ju här fråga om jordegarens bestämda *rättighet*. Ty de stenkolskvantiteter, som ligga inom hittills fridlysta områden, måste väl anses såsom jordegarnes bestämda tillhörigheter, öfver hvilka grufegarna icke hafva någon rätt att förfoga.

Det är på dessa omständigheter jag i likhet med de båda föregående talarne velat fästa Kammarens uppmärksamhet.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Såsom herrarne finna, har äfven jag inom Utskottet reserverat mig mot denna punkt. Jag anser det nemligen icke vara med rättvisan förenligt, att man skulle låta de gamla koncessionsinnehafvarne och grufbolagen få större rättigheter att inkräkta på jordegares områden, än som för de nya bolagen är föreskrifvet. Då man nemligen icke förut föreskrifvit, att jordegaren skulle hafva någon ersättning för sådant intrång, skulle jordegarna, & hvilkas mark de gamla grufbolagen arbeta, komma i en betydligt sämre ställning än de, som få sin jord inmutad af nya grufbolag. Jag tror därför icke man bör lemna de gamla bolagen större rättigheter än de hittills haft. Vilja de hafva något derutöfver, står det dem ju fritt att söka ny koncession och då komma under den nya lagen, men i så fall få de också underkasta sig att betala den ersättning, den nya lagen kan komma att stadga. Jag anhåller således om afslag & Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt.

*Angående
förslag till
lag rörande
eftersökande
och bearbe-
tande af
stenkols-
fyndigheter.
(Forts.)*

Herr Thomasson: Jag har icke deltagit inom Utskottet i den slutliga behandlingen af föreliggande paragraf. Hade jag det gjort, skulle jag, trogen den ställning jag från början intagit vid behandlingen af denna lag, att mäkla mellan stenkolsindustriens kraf och jordegarens rätt, fordrat full likställighet mellan de gamla grufbolagen och de blifvande koncessionsinnehafvarne. Jag skulle hafva yrkat att det skulle hafva ålagts dessa gamla grufbolag att, i fall de skola komma i åtnjutande af samma rätt som koncessionsinnehafvarne, betala samma afgift, som är bestämd i 22 §. Det följer naturligtvis deraf, att jag kommer att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Jag skulle likväl hafva gjort det med någon tveksamhet, så vida jag befarat att lagens öde derigenom sattes på spel; men jag hyser förhoppning derom att en sammanjemkning må kunna åvägbringas på den basis, som af flera föregående talare och särskildt den på malmöhusbänken förordats; och i denna förhoppning ber jag få yrka, att Kammaren ville antaga Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner gifvits så väl på godkännande af paragrafen oförändrad som på antagande af den lydelse, i fråga om mom. a), som i Kongl. Maj:ts proposition föreslagits, beslöt Kammaren godkänna paragrafen med den ändring, att i stället för mom. a) antogs motsvarande moment i Kongl. Maj:ts förslag.

Återstående §§ 46—48 samt *Femte kapitlets öfverskrift.*

Godkändes.

Likaledes godkändes *slutmeningen* äfvensom den af Utskottet föreslagna *rubriken.*

Utskottets hemställan förklarades besvarad genom Kammarens i ämnet förut fattade beslut.

§ 2.

*Angående
bestämmelser
för med-
delande af
koncessioner
åt enskilde
att anlägga
telegraf- och
telefonlednin-
gar.*

Härefter företogs handläggning af Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 26), rörande Herr A. V. Ljungmans motion (N:o 179) om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till lag för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar.

Utskottet hemställde, att berörda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsning häraf anförde:

Herr Ljungman: Då en med min hvad klämman beträffar alldeles lika lydande motion nyss blifvit bifallen af Första Kammaren, anser jag mig böra hemställa, att Andra Kammaren nu måtte fatta ett lika klokt beslut. Utskottet angifver på ett par ställen i motivering och till viss grad äfven i klämman, att en lagstiftning i detta hänseende är tillräckligt berättigad, men anser dock en sådan icke "för närvarande" vara tillräddig. Utskottet förmenar, att innan man lagstiftar i ett dylikt ämne, bör det först hafva visat sig, att faktiska olägenheter i de rådande förhållandena göra behovet deraf särdeles kämbart. Deremot vill jag nu först och främst anmärka, att en lagstiftning af preventiv beskaffenhet alltid är berättigad, endast det kan visas, att sådana olägenheter, som göra den nödvändig, kunna komma att förete sig i framtiden.

Om t. ex. på ekonomiskt-administrativ väg föreskrifter lemnas för att förekomma farsotens spridande, så är detta fullt berättigadt, om endast olägenheten af farsotens spridande dem förutan är tänkbar. Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att sådana faktiska olägenheter, som i Utskottets motivering fordrats, redan i verkligheten förefinnas. Den stora allmänheten är nemligen i sjelfva verket alldeles rättslös gent emot dessa enskilda telegraf- och telefoninrättningar. Den kan nemligen icke fordra såsom en rättighet att få begagna sig af dem, vare sig såsom abonnenter eller mot särskild afgift för hvarje samtal. Detta vederlägges på intet sätt deraf, att på många ställen dylik förmån icke förnekats allmänheten, eller deraf att man, såsom Utskottet påpekar, i Stockholm kan gå in i en cigarrbod och telefonera mot en afgift af 10—15 öre för samtal, och ej eller deraf, att telefonegarne på många ställen i landsbygden äro beskedlige nog att i allmänhet låta hvem som vill begagna deras telefonledningar, ty det är skilnad mellan att kunna fordra något såsom en rättighet och att få begagna sig deraf blott såsom en ynnest, hvilken kan nekas.

Om man ser efter uti Utskottets betänkande å sidan 21, så finner man huruledes man uti Norge i Kristiania på ett ganska klokt sätt löst frågan om de enskilda telefonanstalternes rättigheter och skyldigheter, och jag önskar att man ville gå lika klokt tillväga här i Sverige, hvilket ock bör kunna ske utan att man därför behöfver

lägga hinder i vägen för telefonväsendets utveckling. Eu annan högst väsentlig olägenhet är, att dessa enskilda bolag, som kommit till stånd utan inskränkning genom lagstiftningen till förmån för det allmänna, kunna neka all s. k. *samtrafik* med så väl statens som andra bolags anläggningar af samma slag. I andra länder, såsom t. ex. i Belgien och Italien, der man uti lagstiftningen äfven sökt tillgodose den stora allmänhetens berättigade anspråk, har det alltid blifvit föreskrifvet, att de enskilda bolag, som koncessioneras, skola vara underkastade vilkoret af *samtrafik*, på sätt ungefär som i Sverige numera är bestämdt i fråga om jernvägsanläggningar. Här utfärdas nemligen icke längre koncession på någon enskild jernväg, utan att regeringen tillika såsom vilkor föreskrifer, att den skall vara tvungen att underkasta sig *samtrafik*, om så erfordras, och jag har aldrig funnit att vare sig detta eller andra kloka koncessionsvilkor utgjort något det ringaste hinder för jernvägars byggande, men deremot har både den stora allmänheten och staten deraf dragit stor vinst. Denna bestämmelse om *samtrafik* borde derför äfven föreskrifvas i afseende å telefonledningar, ty endast genom ett sådant vilkor möjliggöres i verkligheten konkurrens mellan olika telefonbolag. Funnes en sådan föreskrift, skulle nya bolag kunna bilda sig, under det att under nu rådande förhållanden, då å en plats redan finnes ett eller ett par bolag med vidt utsträckta linier, det är omöjligt för några nya mindre bolag att uppstå jemte och konkurrera med de förut befintliga. Redan detta förhållande bör enligt min åsigt vara mer än nog för att föranleda en skrivelse till Kongl. Maj:t.

Vidare får jag anföra, att svårigheter kunna möta med hänsyn till telefonledningars utförande, då det ju icke blott kan tänkas utan äfven händt att personer icke velat tillåta, att sådana ledningar droges öfver deras områden. Hittills har svenska allmänheten visserligen varit ofantligt tillmötesgående der vid lag, och man har i det afseendet icke annat än undantagsvis haft skäl att klaga, men man bör dock genom lagstiftning söka förekomma, att i framtiden svårigheter af detta slag uppstå, och detta så väl med hänsyn till blifvande som redan befintliga ledningar.

Dessutom anser jag det vara klart, att större trygghet bör beredas icke blott åt de enskilda telefonbolagen och telefonföreningarne för deras anläggningar utan äfven åt den stora allmänheten, så att den icke må utestängas från eller får för dessa anläggningars begagnande betala *mera* än nödigt är. Med detta senare åsyftar jag i främsta rummet de telefonbolag, som afse att bereda sina delegare penningevinst, ty de, som icke göra detta, lemna naturligtvis åtminstone förmånen af telefonabonnement så billig som möjligt. Utskottet låter förstå, att en lag eller författning, sådan som den jag med min motion afser, skulle hafva till uppgift att "inskränka, fördyra eller med tryckande formaliteter belasta begagnandet af telefoner". Med anledning deraf ber jag få påpeka, att något sådant icke af mig åsyftats. Den ringa kostnaden för lösen af koncessionshandlingen skulle blifva så försvinnande liten i förhållande till de koncessionen åtföljande förmånerna af rättslig trygghet, att dervid ej kan vara värdt att fästa

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilda att anlägga telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

Angående
bestämmelser
för med-
delande af
koncessioner
åt enskilde
att anlägga
telegraf- och
telefonlednin-
gar.
(Forts.)

sig. För öfrigt är det ju redan nu så, att, om man vill låta en telefonledning gå öfver allmän väg eller kronans mark, måste man söka koncession. Denna skyldighet att söka koncession är således intet nytt, men väl något, som en klok lagstiftning bör göra till en väsentlig och eftersträfvansvärd förmån. Hvilka "tryckande förhållanden" Utskottet åsyftar, är mig omöjligt att inse. Jag har icke föreslagit några sådana, utan i motionen afsett endast att de personer, som anlägga telefon- eller telegrafledningar att af allmänheten begagnas mot erläggande af afgift, denna må nu vara abonnementsavgift eller betalas vid hvarje särskildt tillfälle telefon- eller telegrafinrättningen begagnas, skola vara underkastade vissa *skyldigheter gent emot det allmänna*. Detta är hvad jag åsyftat och icke vare sig att bereda något monopol åt staten eller att förhindra utvecklingen af dessa enskilda telefon- och telegrafinrättningar, hvilka jag tvärt om önskar den bästa framgång.

Utskottsbetänkandets författare synes vara mycket rädd för en lagstiftning på detta område, men har icke kunnat anföra något enda bevis för att en lagstiftning, sådan som den af mig åsyftade, någonstädes medfört den ringaste skada. Att i de länder, der statsmonopol finnes, telefonväsendet icke kunnat utveckla sig så hastigt som i de länder, der sådant monopol icke finnes, är ju icke att undra öfver, och jag för min del skulle finna det föga lämpligt, att staten ensam befattade sig med sådana anläggningars utförande. Men det är stor skillnad emellan ett statsmonopol och en lagstiftning, som reglerar förhållandena mellan den enskilde och det allmänna.

Vidare påstår betänkandets författare för att styrka sin åsigt, att i Amerikas Förenta stater icke skulle finnas någon sådan lagstiftning, hvarom fråga är. År 1884 publicerades dock denna rätt stora bok, jag har i handen och som just innehåller lagstiftningen rörande telefon- och telegrafväsendet för Norra Amerikas Förenta Stater och Canada. Redan vid slutet af samma år utgafs vidare detta ingalunda obetydliga tilläggshäfte till densamma, och fortsätter man der i samma omfattning, torde den amerikanska speciallagstiftningen för telegraf- och telefoninrättningar med tiden varda vidlyftig nog. Man har för öfrigt der till och med i en eller annan stat skaffat sig en sådan lagstiftning, som är obilligare, än att jag skulle vilja vara med om att införa något liknande hos oss. Sålunda är i vissa stater införd beskattning på inrättningar af ifrågavarande slag, och det är något, hvartill jag icke skulle vilja medverka.

Vidare säger utskottsbetänkandets författare, att i Sverige finnes alls ingen lagstiftning på ifrågavarande område. Jag vill då fästa uppmärksamheten uppå, att hvarje koncession till en telefonlednings anläggande, som meddelats, är en lagstiftningsakt, och dessa koncessioners beskaffenhet är sådan, att redan deri kunde ligga tillräcklig anledning för Riksdagen att skriva till Kongl. Maj:t i ämnet. De innehålla nemligen hufvudsakligen politibestämmelser med hänsyn till allmänna vägar och statens elektriska ledningar samt i några få enstaka fall äfven bestämmelser, åsyftande att bereda telegrafverket skydd emot konkurrens. Detta anser jag vara aldeles otillfredsställande, ty dessa koncessioner borde ovilkorligen *äfven* innehålla bestämmelser,

genom hvilka allmänheten skyddades mot den enskilda egennyttan. Det är dessutom ett annat skäl, hvarför jag anser, att Riksdagen redan nu bör skriva till Kongl. Maj:t och icke uppskjuta dermed, och det är, att telefonväsendets utveckling i vårt land nu tyckes ingå i ett nytt skede, som tydligen kräfver, att en preventiv lagstiftning snarast möjligt införes till förekommande af eljest oundvikliga olägenheter. Förhållandet är nemligen, att, sedan man redan förskaffat sig en mängd smärre lokala nät, man nu vill upprätta längre linier för att förbinda dessa nät med hvarandra, och som detta oftast blir för dyrt för att kunna verkställas af mindre föreningar, måste det öfverlemnas åt mer kapitalstarka bolag. Men emot dessa bolag behöfves tydligen mera skydd än emot föreningarne, hvilka hafva ett mera oegennyttigt sträfvannde.

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

Då nu Första Kammaren redan bifallit en med min lika lydande motion, och då jag anser det vara olämpligt, att Riksdagen är efter år skall besvaras med dylika motioner — denna är den sjunde i ordningen — och då det vore önskligt att ju förr dess hellre komma från ord till verklighet och få denna fråga afgjord, samt då jag slutligen anser, att det icke komme att lända till skada, men väl till största gagu för denna sak, om svenska Riksdagen, som till största delen är sammansatt af representanter för de särskilda näringarna, finge före afgörandet inom regeringen yttra sig i en fråga, sådan som denna; så hemställer jag för den skull, att, i öfverensstämmelse med Första Kammarens redan fattade beslut, Andra Kammaren "ville för sin del besluta, det Riksdagen skall i skrivelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbete och till Riksdagens pröfning framlägga förslag till författning rörande meddelandet af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- eller telefonnätningar."

Herr Fredholm i Stockholm: Den siste talaren anförde att en bland orsakerna, hvarför man nu borde vidtaga lagstiftningsåtgärder i afseende å telefonväsendet, vore den, att i allmänhet lagstiftning i preventiv riktning vore berättigad, äfven om de olägenheter, som framkallade densamma, vore blott tänkbara. Jag skall ej bestrida riktigheten af detta påstående, men jag är öfvertygad derom, att, om man lagstiftar endast för tänkbara olägenheter, så kan man lätt utsätta sig för att göra misstag i en på sådana grunder tillkommen lagstiftning. En felaktig lagstiftning är också enligt min åsigt sämre än ingen lagstiftning. Således, äfven om man skulle anse sig vara berättigad att stifta lagar för tänkbara fall, så lär dock detta vara förenadt med åtskilliga vanskligheter och för att undgå dessa torde det derför vara klokast att uppskjuta lagstiftningen till dess större erfarenhet inom det område, som utgör lagstiftningens föremål, vunnits.

Motionären anförde bland annat att en bland olägenheterna af brist på lagstiftning inom det område, motionen afser, vore den att allmänheten stode rättslös gent emot telefonarne och gälde detta förnämligast landsbygden. Då denna fråga förra riksdagen förevar, yttrade samme motionär följande: "Om nu på landet telefonanläggningar få utföras utan någon förpligtelse för egarne att betjena all-

Angående
bestämmelser
för med-
delande af
koncesjoner
åt enskilde
att anlägga
telegraf- och
telefonlednin-
gar.
(Forts.)

mänheten mot skälig afgifts erläggande, vinnes nog stor fördel för vissa hufvudsakligen förmögnare personer, men ej för allmänheten, hvilken ju icke får begagna dessas telefoner annat än såsom en gunst, hvilken kan nekas. Det borde därför i likhet med hvad som är förhållandet med våra enskilda jernvägar, vara föreskrifvet, att hvarje telefoninrättning skulle stå till allmänhetens tjänst emot en viss afgift. Men jag vädjar till herrarne, om någon af Eder i denna Kammare skulle vilja vara med om att på det sättet förebygga den af motionären anmärkta olägenheten, att man skulle tvinga telefon-egarne att upplåta sina apparater åt hvar och en, som gör anspråk på att af dem begagna sig. Mig synes detta blifva en omöjlighet att genomföra, så länge som telefonen är enskild egendom. Vill man betrygga allmänhetens rätt i detta hänseende, så kan man knappast gå längre än att förbjuda egarne af telefoner att taga afgift för dessammas upplåtande till andras begagnande och genom detta förbud hindra dem från att uppskörta allmänheten; detta är dock något annat än att ålägga dem att mot bestämd afgift upplåta sitt rum och sin telefonapparat till hvem som helst, hvilken gör anspråk på att begagna sig af apparaten.

Vidare omnämner samme talare, att en bland olägenheterna bestode deri, att den enskilde genom frånvaron af lag på detta område skulle kunna förhindra anläggningar af telefonledningar, men talaren medgaf dock, att denna olägenhet emellertid icke framträdte i någon nämnvärd mån, och samma uppfattning hade han förra året, då han yttrade: "att telefonväsendet äfven i vårt land fått en så hastig utveckling beror, utom af sjelfva folklynnets fordringar på bekvämlighet, derpå, att enskiide och kommuner aldrig hos oss lagt några nämnvärda hinder i vägen för utvecklingen. Jag åtminstone känner icke några fall, der verkligt hämmande trakasserier från enskilde eller kommuner egt rum." Derpå tillägger han: "Men detta hindrar icke, att sådant *kan* komma att ega rum." Ja detta senare är ju möjligt, men deraf vill det synas mig följa att först då, när detta inträffat, kan det vara tid på att lagstifta mot trakasserier, hvarom man nu icke har någon kännedom.

Talaren nämnde också att det skulle vara nödvändigt att i fråga om telefonanläggningar, lika väl som då det är fråga om jernvägsanläggningar, tillse att samtrafikens fordringar varda iakttagna. Jag kan icke förstå hvad han dermed egentligen menade, om icke det att, derest på en och samma plats funnes skilda telefonnät, egarne af dessa borde vara förpligtade att upplåta sina nät till ömsesidigt begagnande. Sådant finnes bestämdt i den italienska lagen och för den skull kan ju finnas någon här, som antager att detta stadgande äfven skulle vara gagneligt för oss. Jag skulle dock kunna påpeka åtskilliga olägenheter, som ett sådant stadgande komme att medföra, men vill inskränka mig till att nämna endast en, den nemligen, att stadgandet helt enkelt skulle komma att utestänga all täflan, ty om ett dylikt stadgande i lag infördes, så blefve det den aldra enklaste sak att, om t. ex. ett bolag inrättat ett telefonnät i en stad med dess omnejd och inrättat det väl så att det vunnit förtroende och

kunder, så skulle hvilken enskild som helst kunna öppna ett litet telefonnät och sedermera göra anspråk på, att det stora bolaget skulle upplåta sitt nät för honom och ställa detsamma till hans förfogande; derigenom blefve det för hvem som helst möjligt att tillgodogöra sig de stora fördelar, som ett stort bolag genom sitt arbete och med stora omkostnader skapat, utan att han å sin sida för vinnandet af dessa fördelar behöfde vidkännas något slags ersättningskyldighet. Visserligen skulle man kunna förebygga en sådan orättvisa genom att fastställa bestämmelser om den ersättning, som under dylika förhållanden bör lemnas, men jag hemställer till herrarne, om icke redan detta visar att man kommer in på ganska betydliga svårigheter, då man vill begynna att lagstifta, svårigheter, som visserligen gå för sig att lösa, då man har erfarenhet i saken, men som efter mitt förmenande äro oöfvervinnerliga, när man saknar sådana.

*Angående
bestämmelser
för med-
delande af
koncessioner
åt enskilda
telegraf- och
telefonlednin-
gar.
(Forts.)*

Det begär, som ledt motionären att yrka på en lagstiftning i ämnet, har naturligtvis varit framkalladt af de bästa motiv. Han har med sin motion helt säkert icke afsett att lägga hinder i vägen för telefonväsendets utveckling, men sådant skulle ändock kunna blifva en följd af ett bifall till motionärens förslag, då det utan tvifvel icke blir ensamt han, som kommer att bestämma den form, som lagstiftningen i detta ämne slutligen skall få. Vid uppgörandet af förslag till lag komma naturligtvis många olika intressen att göra sig gällande, och hvart ett af dem komme helt säkert att söka bereda sig alla de fördelar, som äro möjliga. Ett af dessa intressen och ett ganska viktigt sådant är telegrafverkets, och vid sådant förhållande kan det ju vara af intresse att se, huru telegrafstyrelsen tänkt sig stadgandena för telefonväsendet här i landet. Sedan styrelsen yttrat att sådan lagstiftning finnes i andra länder, men att denna såsom varande nog sträng, icke borde öfverflyttas till vårt land, säger styrelsen: "om äfven de inom europeiska länder i allmänhet antagna grunder för lagstadganden rörande telefonväsendet icke till alla delar kunna anses lämpliga för vårt land, så lär det väl å andra sidan icke rimligtvis kunna bestridas, att det allra minsta, som staten borde fordra af telefonbolagen för rättigheten att utöfva deras verksamhet, vore, att deras ledningar icke på något sätt finge vara till hinder eller annan olägenhet för statens anläggning, äfvensom att de lemnade statsverket full ersättning för den minskning i statsinkomster, som deras verksamhet kunde förorsaka, samt för de kostnader, hvilka en nödig kontroll från det allmännas sida öfver sättet för de enskilda telefonanläggningarnas utförande och behöriga underhåll kunde medföra". Här se vi genast, att det är fråga om, att telefonbolagen icke skola lägga sig hindrande i vägen för telegrafverket, hvilket ju är en billig begäran, för så vidt den framställes på ett billigt sätt. Man kan dock tänka sig att sådana fordringar uppställes, som, utan att vara nödvändiga för att undanrödja hinder för telegrafverket, komme att medföra högst betydliga olägenheter för enskilde. Här står vidare äfven taladt om ersättning, utan att det närmare preciseras, af hvad beskaffenhet den skall vara, eller storleken, hvarmed den skall utgå. Tager man tillika i betraktande de sympatier, telegraf-

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilda att anlägga telegraf- och telefonledning-ningar.
(Forts.)

verket uttalat för den utländska lagstiftningen och ihågkommer, att betydliga afgifter der finnas ålagda telegrafväsendet, kan man befara, att detta intresse skall komma att vid lagstiftningen verka till fördyrande af telefonens användning. Telegrafstyrelsen talar äfven om kontroll. Ja, den kan i och för sig visserligen icke anses vara skadlig eller gagnlös, men om den i verkligheten icke skall blifva det ena och det andra beror, till sist på det sätt, hvarpå den utföres och huru man ordnar hela denna kontroll. Med ett ord, det kan uppstå ganska betänkliga olägenheter genom att lagstifta, då man icke vet, hvilka andra intressen än telegrafverkets som deraf kunna blifva berörda, och då dessa intressens målsmän icke hafva hunnit förvärfva tillräcklig erfarenhet för att kunna bevaka sina fördelar.

Äfven om motionären således icke velat annat än väl med lagen, kan denna likväl trots hans önskan komma att verka skadligt, om man icke med uppmärksamhet iakttaget intressena på alla håll. Motionären har nu likasom förra gången betonat, att här icke är fråga om något statsmonopol, och så är det icke heller i detta ords egentliga mening, men skillnaden mellan ett monopol och en koncession är väl icke praktiskt taget så synnerligen stor, om det äfven kan påvisas en väsentlig skilnad i begreppen.

Motionären sade, att Utskottet skulle gjort sig skyldig till ett misstag i fråga om de amerikanska förhållandena, och han uppgaf sig hafva tillgång till en lag rörande telefonväsendet, utfärdad i Amerika, hvarom Utskottet synts hafva saknat kännedom. Utskottet har heller icke haft tillgång till annat än en redogörelse för sammanträden, hållna af "The National Telephone Exchange Association", som består af femtio eller sextio olika telefonbolag i Amerika. Vid en sammankomst mellan dessa förra året var denna fråga under diskussion, och dervid nämndes icke ett ord om tillvaron af någon lag i Amerika. Det är ju likväl möjligt, att en sådan kan finnas utfärdad i någon af norra Amerikas 36 stater, men säkert är att unionen icke har stiftat någon lag i nu i fråga varande ämne. Motionären nämnde också, att just nu vore ögonblicket inne att stifta en lag, emedan nu förelåge särskilda omständigheter, som gjorde behovet af en sådan nödvändigt. Dessa särskilda omständigheter skulle bestå deri, att man nu inträdt i det skede af telefonväsendets utveckling i vårt land, att man eftersträfvade att sammanbinda större trakter och distrikt med hvarandra genom längre linier. Jag vill visst icke bestrida detta, men deraf tager jag mig anledning att hysa en motsatt mening mot den, som hyllades af motionären.

Ty om friheten från tvång varit en af de verksammaste orsakerna att befrämja utvecklingen af de lokala telefonnäten, så kan jag icke se annat än att samma verkningar skola inträffa af samma orsaker, äfven då man utsträcker dessa nät på längre afstånd, och det är just i ett sådant ögonblick, då man står i begrepp att gifva åt detta viktiga samfärdsmedel en betydligt större utsträckning, hvarigenom det skall blifva till ännu större gagn för befolkningen än förut, det är i ett sådant ögonblick, säger jag, mycket farligt att på teoretiska spekulationer grunda någon uppfattning om hur saken skall komma

att gestalta sig. I sådana fall är det bättre, synes mig, att gå försöksvis tillväga och låta olika personer, som uppfatta saken på olika sätt, söka realisera sina idéer. Icke torde i detta fall mer än annars några andra försök blifva bestående än de, som erbjuda en verklig fördel framför öfriga, hvilka då så småningom torde komma att försvinna. Men om man genom lagar vill söka på förhand bestämma, huru försöken skola göras, och om man då tillika skulle misstaga sig i föreskrifterna, då har man gjort bra stor skada för utvecklingen genom att försena den. För öfrigt är det ju ingen fara att ännu en liten tid uppskjuta med vidtagandet af en sådan åtgärd, som den motionären föreslagit. Nog har man utväg att stifta lagar, när behofvet så kräver, men att få en redan stiftad lag ändrad, om den ej befinnes lämplig, har sig icke alltid lika lätt.

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

Häruti instämde Herrar *O. Melin, Sandwall* och *Ahlström*.

Herr Ljungman: Hvad den föregående talaren anförde har endast ytterligare stärkt mig i min åsigt om ifrågavarande lagstiftnings behöflighet.

Han åberopade sig bland annat på telegrafstyrelsens uppfattning om saken. Ja, om något kan anföras såsom stöd för det berättigade i min hemställan, så är det väl just hvad han framhöll om telegrafstyrelsens verkliga eller förmenta åsichter i denna sak. Det är väl mycket bättre, att Riksdagen, som till största delen består af näringsidkare, får yttra sig i denna fråga, än om Kongl. Maj:t, på grund af sin administrativa lagstiftningsmakt, utfärdar en förordning i ämnet, efter att blott hafva hört telegrafstyrelsen. Jag anser fördenskull att den skrifvelse jag föreslagit innebär ett stort skydd. Förkastas åter detta mitt förslag, så kunna vi vänta, att frågan blir löst, utan att Riksdagen får ett ord med i laget, och på ett sätt, som kanske varder långt mindre förmånligt för den enskilda företagsamheten.

För att vederlägga de af mig anförda olägenheterna yttrade samme talare också något om obehöfligheten af att de enskilda telefonledningarne samverka med hvarandra eller medgifva s. k. *samtrafik*. Ja, det är själfklart för hvar och en, som vill tänka sig in i saken, och har dessutom visats af erfarenheten från andra länder, att ett dylikt samverkande icke blott möjliggör fri täflan utan äfven i öfrigt medför de största fördelar. Vid telefonsamtal här i Stockholm är man nu nödsakad hafva två olika apparater, en för allmänna bolagets och en för Bellbolagets abonnenter. Funnes åter samverkan mellan dessa bolag, så behöfdes icke mer än en apparat och det blefve en särskild affär bolagen emellan att med hänsyn till samtrafiken fördela de verkliga behöfliga abonnementsavgifterna. För de enskilda jernvägarne finnes en sådan samtrafik föreskrifven i koncessionerna, och den har visat sig vara till största gagn för allmänheten. När tvenne bolag icke komma öfverens om uppgörelsen, så får naturligen en tredje man afgöra saken, och detta afgörande har hos oss förbehållits Kongl. Maj:t. Deraf har både staten och allmänheten mått ganska väl.

Mitt yttrande att det är nödvändigt, att dessa enskilda bolag,

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

som få eller rättare sagdt taga sig rättighet att anlägga för allmänheten outhärliga samfärdsanstalter, skola vara skyldiga att låta allmänheten begagna dessa anstalter, vederläggas icke genom påståendet, att det är obilligt begärdt, att en enskild person på landet skall vara skyldig upplåta sin telefon för hvem som helst. Något dylikt har icke varit min mening. Jag har endast ansett att till hvarje telefonnät borde höra ett mot nätets omfattning ungefärligen svarande antal stationer, som allmänheten finge begagna. Så är det i Kristiania till exempel. Der äro ytterst kloka stadganden i det fallet införda och jag anser, att äfven vi böra söka att så snart som möjligt få stadgade dylika bestämmelser till förmån för allmänheten. Det har hvarken af Utskottet eller af dess ordförande visats och skall icke heller kunna visas, att några olägenheter följt af sådana bestämmelser, vare sig i Kristiania eller annorstädes, der liknade föreskrifter införts.

Utskottets ordförande säger vidare, att vi böra vänta med att utfärda någon lag i förevarande hänseende, tills den tid inträffat, när olägenheterna blifvit så stora, att vi icke längre kunna undgå att lagstifta för att förekomma dem. Ja, då är det i många fall för sent, ty ingen lagstiftning har retroaktiv verkan. I de länder, som i ekonomiskt afseende gått längst framåt, har man icke dröjt med lagstiftningen i fråga om sådana ämnen som det här nu till behandling föreliggande, och af denna förtänksamhet har man i åtminstone de flesta fallen äfven befunnit sig väl.

I Preussen utfärdades sålunda t. ex. redan den 3 November 1838 en lag för koncessioner å jernvägsanläggningar och man har sedermera icke behöft ändra densamma. Denna lag har varit till obestriddt gagn och har icke i ringaste mån hämmat jernvägsväsendets utveckling. Sammalunda ock i England, der man likaledes mycket tidigt antog en lagstiftning för enskilda jernvägars anläggning. Den ärade ordföranden i Utskottet yttrade, att koncession är detsamma som monopol. Men i England till exempel, der intet statsmonopol å jernvägsanläggningar förefinnes, är ändock hvarenda jernväg koncessionerad, och det oakadt finnes der icke en enda mil jernväg, som tillhör staten. Jag yrkar därför fortfarande bifall till min motion, ty jag anser det vara hög tid, att Riksdagen slipper att år efter år få sysselsätta sig med denna fråga, som man uti de enskilda penningevinst afseende bolagens intresse önskar oafgjord, i förhoppning att man en gång skall genom öfverrumpling kunna vinna allt hvad man för dessa bolags trefnad behöfver utan att nödgas underkasta sig några *skyldigheter gent emot det allmänna*, i stället för att med mig eftersträfvat, att telefonväsendet äntligen må blifva tryggadt i sina berättigade anspråk, på samma gång som det allmänna varder det i sina.

Hvad man behagat emot min hemställan yttra om förmånligheten af oinskränkt frihet äfven med hänsyn till det nu förestående nya skedet i telefonväsendets utveckling med anläggning af länghedningar, håller ej heller streck. Jag har nemligen aldrig påstått, att man borde "genom lagar föreskrifva huru försöken skola göras", och man behöfver derföre alls icke frukta för att man i den af mig åsyftade

lagstiftningen "skulle misstaga sig i föreskrifterna" och derigenom vålla "stor skada för utvecklingen genom att försena den*.

För att betaga motståndarne till min hemställan den uppfattningen, att vi här i Sverige äro i saknad af all lagstiftning i ämnet, skall jag bedja att få uppläsa följande af mig till Utskottet lemnade korta redogörelse för vår hithörande svenska koncessionslagstiftning:

Uti en *koncession* att anlägga telefonledning förklarar gemenligen af Kongl. Maj:t, "att från det allmännas sida hinder ej mötte för ledningens framdragande utmed (öfver) allmän landsväg och öfver kronans mark, dock under vilkor: 1) att sökanden ersatte all den skada, som kunde för kronan uppstå i följd af ledningens framdragande öfver kronans mark; 2:o) att de för ledningen erforderliga stolpar, när de vid allmän landsväg uppsattes, ej finge anbringas i vägbanan eller i öfrigt på sådant sätt, att genom stolparne eller de mellan dem fortlöpande ledningstrådarna hinder eller olägenhet för landsvägstrafiken eller vägunderhållet uppstode; 3:o) att sökanden på telegrafstyrelsens anmaning med ledningen vidtog de åtgärder, som kunde finnas erforderliga, i händelse den blefve hinderlig för de elektriska ledningar, som framdeles kunde komma att för statens räkning anläggas utefter samma vägsträckning, som ifrågavarande anläggning; och 4:o) att sökanden ofördröjligen och utan ersättning borttog ledningen från kronans mark, då sådant från kronans sida påfordrades, äfvensom från området för allmän landsväg, derest sådant för något statens ändamål påkallades."

Ytterligare vilkor tillfogas emellertid i särskilda fall, i fråga om hvilka jag icke vill trötta med att lemna redogörelse.

Den svenska telefonlagstiftningen är sålunda, trots all dess ensidighet, ingalunda i saknad af innehåll; men detta senare är ej af den beskaffenhet, att det bereder det allmänna tillräckliga förmåner eller nödigt skydd mot enskildes egennyttan. En särskild lagstiftning för hvarje enskildt fall ("lex in casu") innebär ju dessutom alltid något otillfredsställande. Dessa den befintliga lagstiftningens obestriddliga svagheter hafva också medfört den faktiska olägenheten, att man allt för litet rättat sig efter densamma, så att redan det allmänt kända, öppna trotset af Kongl. Maj:ts resolutioner i flera fall ensamt för sig borde vara tillräckligt att föranleda en skrivelse från Riksdagen till regeringen om behovet af en bättre lagstiftning uti ämnet i frågan. Hade alltså Utskottet litet mer fäst sig vid våra svenska förhållanden och litet mindre afsett utlandets lagstiftning för dess helt olikartade förhållanden, skulle Utskottets utslag säkerligen blifvit ett annat.

De skäl, som både i Utskottets betänkande och nu under diskussionen anförts mot mitt förslag, äro för öfrigt i allmänhet sådana, att de med lika fog skulle kunna anföras gent emot nästan allt hvad ekonomisk lagstiftning heter, hvadan jag också mot dem anser mig berättigad att hänvisa till den gamla satsen: "den som bevisar för mycket, han bevisar intet".

Jag vidhåller alltså min hemställan om bifall till det af Första Kammaren fattade beslutet.

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

Angående
bestämmelser
för med-
delande af
koncessioner
åt enskilde
att anlägga
telegraf- och
telefonlednin-
gar.

(Forts.)

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag skall till en början be att få framföra min tacksägelse till det Tillfälliga Utskottet och dess ordförande, för den ytterst sakrika utredning af denna fråga, som i utlåtandet förekommer. Jag föreställer mig att hvar och en, som genomläst utlåtandet, skall, med allt erkännande af motionärens välmening, komma till det resultat, att tidpunkten nu icke är inne att utfärda någon telefonlag. Två omständigheter tala särskildt deremot. Den första är, att telefonväsendet i vårt land vunnit en sådan ofantlig utsträckning och betjenar allmänheten på ett sätt, som väckt, så vidt jag vet, allmän belåtenhet, och detta utan skydd af några särskilda lagar eller privilegier. Under sådant förhållande tror jag det för närvarande vara alldeles onödigt att utfärda någon särskild lag för reglerande af denna verksamhet. Jag medgifver till fullo att den tid kan komma, då sådant behöfves, men vi hafva ju årliga riksdagar, och ett uppkommande ofog hinner sålunda icke länge fortfara, innan det genom lag kan stäffas. Genom ett uppskof i detta afseende vinner man också erfarenhet om i hvilka hänseenden en reglementering möjligen kan blifva af nöden, eller om icke telefonväsendet derförutan kan utveckla sig i sund riktning, hvilket naturligtvis vore så mycket bättre. Den andra omständigheten, som talar emot att nu skrida till en dylik lagstiftning, är den, att telefonuppfinnningen just för närvarande befinner sig i sin kraftigaste, så väl kvantitativa som kvalitativa utveckling. Den omfattar ännu endast ett jmförelsevis inskränkt område, men vi se huru hastigt den gått framåt, och otvifvelaktigt har den inom kort vunnit en utveckling, som är ofantligt mycket större än den nuvarande. I kvalitativt hänseende har telefonen ännu långt ifrån nått sin fulländning. Hvar och en, som talat i telefon på en 9 till 10 mils afstånd, torde visserligen hafva förnummit en känsla af häpnad öfver den makt, menniskan här fått öfver naturkrafterna, öfver den säkerhet och lätthet, med hvilken den enkla apparaten arbetar och med elektricitetens hastighet fortplantar äfven svaga ljud på ofantliga afstånd. Men otvifvelaktigt är, att denna ännu nya uppfinning snart kommer att utveckla sig på ett sätt, hvarom vi nu icke hafva någon aning. Det torde därför vara allt skäl att ännu någon tid vänta med stiftande af lagar och reglementen i denna fråga. På grund häraf och på de skäl, hvilka i öfrigt äro i Utskottets betänkande anförda, yrkar jag för min del bifall till Utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde Herrar *Wilh. Carlson, Roth, Andersson* i Malmö och *Trybom*.

Herr Bokström: Äfven jag för min del är i likhet med motionären lifligt öfvertygad derom, att telefonväsendet i vårt land icke längre kan undvara stödet af en lagstiftning, som tager den om hand och ordnar dess förhållanden i en eller flera riktningar. Men den ärade motionären får ursäkta mig, att jag vågar vara af den åsigt, att tiden likväl ännu icke är inne att genomföra en dylik lagstiftning. Ätminstone kan jag icke komma till annat resultat, då jag jmför de båda betänkanden i ämnet, som afgifvits af Första Kammarens och

Andra Kammarens Särskilda Tillfälliga Utskott, och af hvilka det Första tillstyrkt och det Andra afstyrkt förslaget. Ser jag på det förstnämnda utlåtandet, så finner jag, att det såsom skäl för sitt tillstyrkande anförde dels den omständigheten, att telefoninrättningarna i vårt land skulle hvila på allt för lösa grunder, därför att bindande aftal icke förefunnos med egarne till den jord, hvarå telefonstolparne äro uppsatta, och att sålunda från desses sida en fara skulle hota telefonanläggningarna. Det hade varit önskligt att, då en sådan farhåga framkastades, åtminstone någon sannolikhet blifvit framdragen för att någon fara från det hållet verkligen är för handen.

Det finnes troligen tusentals jordegare, som för närvarande hafva telefonledning på sin mark, och jag har aldrig hört talas om, att någon af dem sökt tillskansa sig obehöriga förmåner, som kunnat förhindra telefoninrättningens anläggning eller begagnande. Ett bote-medel deremot skulle antagligen vara en expropriationslag, hvarigenom jordegaren kunde tvingas att på sin mark mottaga telefonstolpar; men denna lag skulle uteslutande träffa jordegarne på landet, ty för städerna har, så vidt jag vet, ännu ingen utländsk lagstiftning vågat antaga en expropriationslag, som ålägger husegare att låta telefontrådar fästas på hans hus. Detta har skett genom frivilligt aftal mellan bolagen och fastighetsegarne, och jag tror icke det åtminstone för närvarande vore rådligt att hos oss skaffa till stånd en expropriationslag, som satte jordbrukarne i vårt land i sämre ställning än fastighetsegarne i städerna.

Det andra skälet, som Första Kammarens Tillfälliga Utskott anför för sin tillstyrkan af en underdånig skrivelse, lyder så: "På sätt anmärkt blifvit i Utskottets Utlåtande N:o 2, kunna icke de telefonledning, som telegrafverket bragt till stånd, anses bereda allmänheten all den nytta, som borde af dem hemtas, derest icke deras begagnande vore i väsentlig mån inskränkt till ett mindre antal abonnenter, utan det stode en hvar fritt att, mot en billig afgift, anlita desamma." Detta skäl är ännu mera märkvärdigt. Här är fråga om en skrivelse till Kongl. Maj:t för åstadkommande af förslag till lag för meddelandet af koncessioner åt *enskilde* att anlägga telegraf- och telefonledningar, och detta vill man motivera med att *telegrafverkets* telefonledningar äro behäftade med nämnda lyte, och för att få detta afhjelpat skola vi nu skriva till Kongl. Maj:t om utarbetande af en koncessionslag för *enskilde* att anlägga telefon- och telegrafledningar. Jag förstår icke huru detta vilsekomna skäl kunnat komma in i detta betänkande. Dessa äro emellertid de hufvudsakliga skälen, på hvilka Första Kammarens Tillfälliga Utskott tillstyrker den underdåniga skrifvelsen.

Jag öfvergår nu till en granskning af de skäl, som varit bestämmande för Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts beslut att afstyrka denna skrivelse. Utskottet har till en början ådagalagt, hvad som för öfrigt är känt af en hvar, att telefonväsendet i vårt land, med afseende å prisbillighet och den just deraf i icke oväsentlig mån be-tingade utveckling det ernått, står främst i hela vida världen. Man kan ju säga, att sådant kunnat ske *i trots* af att vi icke hafva någon

*Angående
bestämmelser
för meddelande
af
koncessioner
åt enskilde
att anlägga
telegraf- och
telefonledningar.
(Forts.)*

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilda att anlägga telegraf- och telefonledningar.

(Forts.)

lagstiftning i detta hänseende, men man saknar icke fog för det antagande, att det är just till följd deraf, att telefonväsendet hos oss icke varit insnördt i den statsmonopolets och koncessionsväsendets tvångströja, som i andra länder, till stor skada för dessa länder, hämmat denna nyttiga inrättning i sin naturliga utveckling. Denna inrättning är emellertid i synnerhet värdefull i ett glest befolkadt land, sådant som vårt, der de stora afstånden verka hindrande på samfärdseln. Utskottet har vidare ådagalagt hvad det ligger för värde i det der talet om att telefonerna äro så farliga konkurrenter till statens telegrafverk derutinnan, att de skulle minska telegrafverkets inkomster. Utskottet har visat, att telegrafverkets portoinkomst utgjorde 1884 1,300,457 kronor och år 1885 1,292,509 kronor, sålunda en minskning under år 1885 af omkring 8,000 kronor. Det torde vara svårt att afgöra, om denna minskning orsakats genom telefonväsendet eller om icke möjligen de tryckta tiderna haft skuld dertill. Man har åtminstone under flera andra år erfarenhet af vida större vexlingar i telegrafverkets inkomster, och då har man icke haft telefonen att skylla på.

Utskottet har vidare fäst uppmärksamheten på, huru pass befogade de äro dessa anspråk på att Kongl. telegrafverket representerar ett högförnämligt statsintresse, för hvilket telefonväsendet pligtskyldigast skall göras skattskyldigt eller maka åt sig. Det torde vara obestridligt att telefonväsendet, åtminstone på den punkt denna uppfinning ännu befinner sig, icke kan täfla med telegrafen, då det gäller korrespondensen å de större afstånden, ty man kan icke med säkerhet telefonera mer än 9 à 10 mil; och likaså kan telegrafen icke ersätta telefonen på det trängre området. Dessa nyttiga inrättningar hafva sålunda hvar och en sitt verksamhetsområde och borde kunna i sämja operera vid hvarandras sida, som jag äfven hoppas de må göra, vare sig telefonen är i Kongl. Telegrafverkets eller i enskildes hand. Utskottet har också ådagalagt, hvad jemväl motionären sjelf erkänt, att det icke varit brist på tillmötesgående från allmänhetens sida mot telefonväsendet. Mot en sådan brist, om den förefunnes, vore det ett verkligt skäl att lagstifta, på det allmänheten måtte beredas de fördelar, som man borde kunna vänta. Men när detta skäl icke är för handen, så har också dermed ett af de viktigaste skälen för lagstiftning på detta område bortfallit. Dessa omständigheter hafva för mig, då jag vägt Första och Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden mot hvarandra, varit bestämmande, så att jag icke kan annat än instämma i deras åsigt, hvilka önska att Andra Kammarens Utskotts utlåtande måtte bifallas. Jag vill likväl medgifva, att jag icke kan underskrifva allt hvad som står i detta Utskotts utlåtande, bland annat det, att en betydande besparing skulle kunna beredas telegrafverket genom indragning af alla de 63 uppgifna telegraflinier, som å en särskild förteckning, bifogad betänkandet, omförmålas och som icke lemna telegrafverket förlust. Det resonnementet tror jag icke håller streck. Ty man får se till att vi hafva ett stamlinienät af telegrafen i vårt land, vare sig de särskilda linierna bära sig eller icke. Men Utskottet har otvifvelaktigt rätt uti, att åtskilliga grenlinier från detta

stambanenät borde indragas, och besparingar på detta sätt beredas telegrafverket.

Då, som sagdt, icke någon nämnvärd olägenhet kunnat uppvisas deraf, att vi med försigtighet lagstifta på detta område, anhåller jag att denna Kammare ville fortfarande vidhålla denna försigtighet och biträda det betänkande, som af dess Tillfälliga Utskott blifvit afgifvet.

Herr *Ekdahl* instämde med Herr Bokström.

Herr Unger: Ehuru väl åtskilliga olägenheter skulle kunna uppstå och äfven hafva uppstått af den fria telefonverksamheten, måste jag likväl afstyrka en skrifvelse till den omfattning motionären föreslagit. Bland de olägenheter man påpekat får jag säga, att det finnes många, som kunna och böra afhjelpas. Motionären talar om att det är behöfligt för de enskilde att "komma i åtnjutande af lagens särskilda värn mot åverkan å ledningar samt ega rätt att mot ersättning begagna och exproprieras mark". Nu säger Utskottet i sitt utlåtande, att det icke tror att det förekommit några exempel att allmänheten velat lägga hinder i vägen för anläggande af telefonledningar. Men sådana hinder kunna förekomma och hafva faktiskt förekommit. Jag har särskild kännedom beträffande en telefonledning från en rätt betydlig ort på en temligen lång sträcka. Der gick ett stort antal personer, jag tror år 1883, in till Kongl. Maj:t och begärde att få sträcka ledningen efter landsvägen. Detta afslogs af Kongl. Maj:t. Då försökte dessa personer att få betala de särskilda jordegarna på hela sträckan för att få draga ledningen öfver deras mark. Det var ett antal af 150 hemmansegare. Man begärde för säkerhets skull att få betala för rättigheten att sätta upp stolparne och att få inteckna denna rättighet i egendomarne. Det vägrades. De försökte då att få ingå kontrakt att mot betalning få uppsätta ledningen, och att, om jordegarna afhände sig sina egendomar, skyldigheten att låta ledningen kvarstå skulle vidlåda egendomarne. Men äfven detta vägrades. De voro således ur stånd att på ett par år anlägga denna telefonledning, som skulle vara orten till gagn och som önskades af den stora allmänheten. Sedermera ingingo de till Kongl. Maj:t med förnyad ansökan att få begagna landsvägen, emedan de fått höra att åsigtarna förändrats, och då medgaf Kongl. Maj:t i fjol att anläggningen fick ske. Den är nu färdig och följer landsvägen, men svårighet har mött att anlägga den uteslutande efter landsvägen, emedan den då måste korsa telegraftrådarna, hvilket är förenadt med olägenhet och kostnader, och därför har man lyckats vidtala jordegarna att på sådana ställen få sätta stolparne på deras område. Men det är mycket osäkert, huru länge de få stå kvar. Det kan hända att man hugger ned dem: och att vara utsatt för sådan vansklighet är ganska svårt. Saken skulle tydligen vara hjälpt, om telefonledning ansåges vara en sådan anläggning, som kunde föranleda expropriation. Det är ju så, att våra telefonledningar tillgodose icke blott ett enskildt utan äfven allmänhetens behof, och ur den synpunkten kunde Kongl. Maj:t medgifva expropriation, men expropriationslagen är så affattad att den

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

*Angående
bestämmelser
för med-
delande af
koncessioner
åt enskilde
att anlägga
telegraf- och
telefonlednin-
gar.*

(Forts.)

lägger hinder i vägen. Det är tydligt, att, om man finge en sådan rättighet att exproprieras, Kongl. Maj:t skulle pröfva, huru vida det ändamål, hvarför expropriation begäres, vore för allmänheten fördelaktigt, och i så fall kunde han bestämma, att man finge bereda allmänheten tillfälle att erhålla telefonledning. Men att såsom motionären tänkt sig sådana enskilda personer, som ingen fördel hafva af en telefonförbindelse, skulle förpligtas att ändå upplåta sin mark, kan jag icke finna skäl uti.

Jag vill således äfven för min del yrka afslag å motionen. Men jag har velat anföra dessa omständigheter för den händelse den motion, som är väckt i Första Kammaren om rättighet att exproprieras mark, skulle, efter behandling af vederbörligt Utskott, skickas hit och komma att behandlas af samma Tillfälliga Utskott, som afgifvit förvarande utlåtande. Svårigheter förefinnas, som sagdt, och behof af rättighet till expropriation förefinnas också.

Jag yrkar afslag å motionärens förslag och bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hammarberg: Jag ämnade icke begära ordet, utan anhöll endast att få instämma i Friherre Nordenskiölds yttrande.

Herr Sven Nilsson: Med allt erkännande af den sakrika utredning, som lemnats i Utskottets betänkande, så vill jag dock säga, att jag ändå hyser samma åsigt som motionären i denna fråga. Ingen af de talare, som uppträdt, hafva förnekat nödvändigheten af en lagstiftning i det syfte motionären föreslagit, men sagt, att det ännu är för tidigt. Jag tror dock icke, mine herrar, att det kommer att blifva för snart äfven om vi få denna skrifvelse till stånd, ty det kommer med all säkerhet att dröja åtskilliga år, innan frågan blir utredd, och Kongl. Maj:t derefter kommer till Riksdagen med förslag i ämnet. Jag kan icke heller föreställa mig, att det skulle medföra någon våda, om den föreliggande frågan blefve af Kongl. Maj:t utredd, utan tvärt om.

Det är ofta uttaladt, och meningarna inom Riksdagen äro mycket delade derutinnan, huru vida icke telefonledningarna göra ett icke så oväsentligt intrång i telegrafväsendet, och det är dessutom temligen väl känt af Kammaren, att telegrafverkets ställning icke är särdeles lysande, och man kan med anledning deraf befara att snart få en framställning om ökande af anslaget till detta verk, för att det skall kunna uppehållas. Under dylika förhållanden torde man med skäl kunna fråga, om icke saken behöfver en noggrann utredning.

Man säger, att telegrafverket och telefonväsendet skola kunna arbeta vid sidan af hvarandra, men jag tror icke det går an att låta det ena arbeta med de former, som redan ligga under lagstiftningen, men det andra utan att i ringaste mån vara bundet af lagstiftningen, ty jag tror icke att detta kan befördra dessa tvenne inrättnings förkofran, i synnerhet det som redan är bundet af föreskrifna former.

För öfrigt är det min åsigt, att det icke kan vara särdeles lämpligt att draga allt för långt ut på tiden med denna lagstiftning äfven

ur den synpunkt, att med den utsträckning, som telefonväsendet har tagit och framdeles kommer att taga, så blir det svårare att få några lagbestämmelser härutinnan, i samma mån som de enskildes intresse för telefonväsendet blir större. Derför bör man, innan detta intresse blir för starkt, uppgöra ett förslag i detta hänseende, som kan vara tillfredsställande. För närvarande är det dock icke fråga om annat än en utredning, och en sådan hoppas jag Kammaren icke sätter sig emot. Jag förenar mig därför i Herr Ljungmans yrkande.

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilda att anlägga telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

Med Herr Sven Nilsson instämde Herrar *Ericsson* i Ahlberga, *Eliasson*, *C. M. Huss*, *Andersson* i Lyckorna, *Wagenius*, *Bengtsson* i Gullåkra, *Odell*, *Lasse Jönsson*, *Petersson* i Runtorp och *Dahn*.

Herr Ljungman: Jag anser mig böra tillägga några ord med anledning af hvad Herr Unger yttrat och äfven blifvit framhållet af andra. Jag ber sålunda att få fästa uppmärksamheten derpå, att Sverige eger det största jernvägsnät i verlden i förhållande till sin folkmängd och nationalförmögenhet, och det oaktadt vi hela tiden haft anläggandet af enskilda jernvägar regleradt genom de ganska utförliga koncessioner, som af regeringen utfärdats. Detta koncessionsväsende har icke i ringaste mån hindrat utvecklingen af jernvägsnätet i vårt land, och derför kan jag icke heller tänka mig, att den omständigheten, att koncessionsväsendet blefve på tillfredsställande sätt ordnad äfven för de enskilda telegraf- och telefonanläggningarna, skulle utgöra ett hinder för telefonväsendets utveckling, utan snarare synes denna mig böra deraf befrämjas.

Herr Unger medgaf nödvändigheten af att få en lagstiftning, som kunde underlätta anläggning af telefonledningar, emedan det verkliga inträffat fall, då svårigheter uppstått för att framdraga en telefonlinie. Jag känner äfven dylika fall, icke blott på landsbygden, utan äfven i städerna, men man har dock omsider vunnit sitt mål genom hotelse med chikaner i tidningarna, ett sätt, som jag anser vara mindre lämpligt, då man ju både kan och bör åstadkomma något bättre.

Jag ber äfven få fästa uppmärksamhet på, att hvad jag med min motion åsyftat är, att man å ena sidan bör gifva *rättigheter*, för att kraftigt befrämja utvecklingen af dessa samfärdsanstalter, men å andra sidan äfven fordra *skyldigheter* af dessa anstalters egare gent emot den stora allmänheten. Jag kan för min del icke tro, att denna Kammare skulle vilja vara med om att bevilja rätt till expropriation utan motsvarande skyldighet, ty expropriation innebär alltid betänkligheter, som man väl kan finna sig i, då inrättningen i fråga kommer det allmänna till del. Men att bevilja expropriation för helt och hållet *privata* ändamål kan jag icke föreställa mig, att denna Kammares majoritet någonsin skall gå in på. Jag yrkar derför fortfarande bifall till min hemställan.

Häruti förenade sig Herr *Börjesson*.

Herr *Thermænius*: Med afseende på den siste talarens påstående, att det vore nödvändigt få en lag till stånd, som ålade telefon-

*Angående
bestämmelser
för med-
delande af
koncessioner
åt enskilda
att anlägga
telegraf- och
telefonled-
ningar.*

(Forts.)

bolag särskilda skyldigheter gent emot allmänheten, så skulle detta hafva synt sig mycket beaktansvärdt, om det visat sig, att de telefonbolag, som redan finnas, i något afseende visat sig vara afvoga mot den allmänhet, som de skola betjena. Men någon sådan befogad beskyllding har jag icke någonsin hört framställas.

Det yttrande, som här framkallat de flesta instämmanden, var det, som afgafs af Herr Sven Nilsson i Efveröd, och i detta yttrande uttalade han äfven ganska tydligt hvad som icke förut blifvit nämndt, nemligen att det är fruktan för en konkurrens med statens telegrafverk, som till äfventyrs skall komma att bestämma denna frågas utgång. Men då det är allmänt känt, att telegrafverket skyndat endast långsamt framåt på reformernas väg, så tror jag det icke kan skada, att detta verk får en sporre i telefonbolagen, emedan vi derigenom måhända kunna vänta en raskare utveckling af telegrafväsendet, än som hittills egt rum. Jag känner dessutom, att telefonledningar, som blifvit anlagda af telegrafverket, stält sig dyrare och blifvit till mindre fördel för allmänheten än sådana ledningar, som åstadkommits genom enskild företagsamhet.

För öfrigt äro de skäl, som här böra påpekas, tillräckligt ådagalagda i Utskottets betänkande och Friherre Nordenskiölds yttrande, hvadan jag inskränker mig till att, på grund deraf samt med anledning af hvad jag nu anført, anhålla om afslag å motionen och bifall till Utskottets hemställan.

Herr Månsson: Herr Sven Nilsson sade, att telefonväsendet kan inverka på telegrafverkets inkomster, och ansåg att, för att dessa begge inrättningar skulle kunna samverka, det vore nödigt att därför stadga vissa bestämmelser. Och detta tror äfven jag vara nödigt för åstadkommande af en sådan samverkan. Man bör särskildt taga hänsyn till, att det är stor skilnad mellan att få telefonledningar till stånd i städerna och på landsbygden. Vissa omständigheter göra det mera nödvändigt för landsbygden att få ett lagstadgande, som gifver mera trygghet och möjlighet att framkomma med telefonledningar. Ty om man icke har bestämmelser i afseende på hindrandet af dessa ledningars framdragande, skola personer, som bo på längre afstånd från en station, tveka att skaffa sig apparater och stolpar m. m., då de icke hafva den minsta trygghet för att i framtiden få hafva ledningen på andras egor. Den enda säkerhet, som nu gifves för att få en telefonanläggning betryggad för framtiden, vore att låta inteckna den i all den mark, hvaröfver ledningen drages, men en sådan inteckning skall säkert ingen jordegare vara villig att lemna.

Det af Första Kammaren antagna förslaget synes mig vara så enkelt och så i alla hänseenden ofarligt, att det synes mig som om denna Kammare mycket väl kunde antaga detsamma. Det afser ju endast att få rätt till koncession, och Riksdagen skall ju i alla fall pröfva hvad Kongl. Maj:t kan komma att föreslå, och då kan Riksdagen ju antaga eller förkasta förslaget.

Och yrkar jag derför bifall till Herr Ljungmans motion.

Herr Fredholm i Stockholm: Med anledning deraf att några talare framhållit önskvärdheten af att få en samverkan till stånd emellan telegrafan och telefonen, så vill jag säga, att om det endast är detta mål, som eftersträfvat, så behöfdes för den skull icke någon lag, utan erfordras för detta måls vinnande endast att telegrafstyrelsen vidtager sådana anordningar, att telefonbolagen få föra in ledningar på de olika stationerna, och derjemte medgifver allmänheten rättighet att genom telefon få telegram på vissa vilkor expedierade. Ur den nu framhållna synpunkten är det således icke behöfligt att stifta någon lag.

Angående bestämmelser för meddelande af koncessioner åt enskilda telegraf- och telefonledningar.
(Forts.)

Herr Grefve Sparre: Jag kan icke inse, att, på sätt talaren på örebrobanken anförde, införandet af en lag angående telefonväsendet nödvändigt skulle verka såsom ett monopol eller restriktivt till gynnande af telegrafverket. Den lag, som Kongl. Maj:t skulle föreslå, kommer ju dessutom att underkastas Riksdagens pröfning, och efter hvad jag vill påminna mig har Riksdagen förut tillkännagifvit sin önskan att befrämja telefonväsendet. Jag anser vidare att telefonen är så pass rotfäst i vårt land, att en lag, som innehåller närmare bestämmelser för denna sak, icke kan vara skadlig. Det är ur denna synpunkt som jag ber att få instämma med dem, som yrka bifall till motionen i öfverinstämmelse med Första Kammarens beslut.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till Herr Ljungmans under öfverläggningen framställda yrkande; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Kammarens Andra Tillfälliga Utskott hemställt i Utlåtandet N:o 7 (i samlingen N:o 26), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit Herr A. V. Ljungmans under öfverläggningen framställda yrkande.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 84 Ja mot 73 Nej; varande alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 3.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 56, i anledning

af väckt motion med förslag till åtskilliga lagbestämmelser, åsyftande jordbrukskreditens höjande.

§ 4.

Efter föredragning vidare af Riksdagens Särskilda Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning deraf, att Riksdagen, jemte godkännande i öfrigt af det af Utskottet i dess Utlåtande N:o 1 framlagda förslag till lag angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag angående renmärken, till Utskottet återförvisat slutmeningarna i dessa lagförslag, blef hvad Utskottet i föregående utlåtande hemställt af Kammaren bifallet.

§ 5.

Förekom till behandling Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 13 (i samlingen N:o 27), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om föreskrift för jernvägstrafikstyrelsen att vid inköp af materiel till statens jernvägar använda svensk tillverkning.

I detta utlåtande hemställde Utskottet, att förevarande inom Andra Kammaren af Herr *C. J. Persson* i Gärsstad väckta motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr *Persson* i Gärsstad: Det beslut, hvartill Utskottet kommit, är visserligen icke för mig glädjande; men då jag i anledning deraf kan anse min motion såsom fallen, vill jag icke göra något yrkande.

Herr *Boström*: Jag undrar om Utskottets uppgift är fullt korrekt, då det sagt »att innevarande Riksdag redan afslagit motioner, hvilka afsett den bestämningen, att vid statens jernvägar räler skulle användas uteslutande af svensk tillverkning». — Det är visserligen sant, att i fråga om Herr *Schenströms* motion Stats-Utskottet hemställde om afslag, och att, med anledning af en föregående frågas utgång, Kammaren biföll denna Stats-Utskottets hemställan. Men i sjelfva verket berodde detta icke derpå, att Kammaren gillade Utskottets framställning, utan derpå, att den nyss förut afslagit Stats-Utskottets förslag om norrlandsjernvägen, hvadan det var naturligt, att, när denna jernväg icke blef af, det var omöjligt att göra yrkande på att taga räler af svensk tillverkning till en jernväg, som man afslagit.

Mig förefaller emellertid sjelfva den i frågavarande saken vara väl värd all uppmärksamhet. Vi veta att, då jernvägarne började anläggas, all materiel togs från utlandet. När så småningom genom Riksdagens initiativ jernvägsstyrelsen började använda svensk materiel, arbetade de svenska verkstäderna upp sig, så att de snart kunde lemna all materiel, med undantag af räler, fullt jemförliga med den utländska. Vi veta äfven att Riksdagen och allmänna opinionen verkade der-

hän, att Kongl. Maj:t anbefalt jernvägsbyggnadsstyrelsen att höra sig för hos de svenska fabrikanterne, om de vore i stånd att tillverka räler, och att två bolag i anledning häraf inlemnad anbud. — Det kan således anses fullt konstateradt, att de svenska verkstäderna kunna tillverka räler. — Nu är det visserligen sant, att utlandet tillverkar dem billigare, än hvad de svenska verkstäderna till en början förmå. Men i sjelfva verket kan det vara tvifvel underkastadt, om det högre priset verkligen innebär en förlust, snarare tror jag man kan säga att penningarna blefve väl och fördelaktigt använda, om de utbetalades för inhemskt fabrikat. Ty nu är verkliga förhållandet det, att de engelska rälernas pris icke är nettopris. Svenska staten måste utom frakt-kostnaderna äfven hålla ett ombud för deras afprovande och mottagning samt vidkännas andra omkostnader för affärens förmedling. Om man deremot tager svenska räler, får staten dem levererade vid jernvägsstation, hvarhelst som önskas, hvartill kommer att staten erhåller icke obetydliga fraktinkomster för transporter af den malm och det bränsle, som för rälernas framställande är erforderligt. Enligt kalkyler, som blifvit gjorda, kan frakten beräknas till ett par hundra tusen kronor för de råämnen, som behövas för producerande af statens rälsbehof.

Jag anser sålunda, att man icke bör taga denna fråga så legert, utan får jag för min del anhålla om bifall till motionärens förslag.

Herr Thestrup: I sin motion åberopar motionären, att — då den svenska »jernindustrien tillfogats ett kämbart afbräck, enär en stor del jernvägsmateriel, maskiner med mera infördes från utlandet, till obotlig skada för den inhemska fabrikationen, hvilket haft till följd, att en del jernbruk måst inställa sin verksamhet — det borde ligga i det allmännas intresse att, så vidt ske kunde, söka mildra dessa missgynnande förhållanden. Således ville det synas, som om staten vid beställandet af jernvägsmateriel borde företrädesvis hålla sig till den inhemska fabrikationen». Motionären har, synes det mig, utgått från en förutsättning, som icke är fullt riktig. Förhållandet är nemligen icke, att en stor del jernvägsmateriel införes från utlandet till förfång för den inhemska fabrikationen. Enligt uppgifter, grundade på officiella meddelanden af jernvägsstyrelsen, har staten under loppet af de 10 sista åren i så stor utsträckning som möjligt, och allt mera för hvarje år, sökt använda materiel af svensk tillverkning. Att så äfven framdeles kommer att blifva förhållandet, i den mån sådant låter sig göra, och med den utveckling denna industri nu tagit, derom har man anledning att hysa de mest grundade förhoppningar, detta icke endast på grund af uttalanden som förekommit i Riksdagen, då frågor af liknande beskaffenhet varit föremål för afgörande, utan äfven af yttranden från statsrådsbanken samt särskildt med anledning att ett regeringsbeslut, som en af de senaste dagarne fattats, angående dylika frågor och hvilket, enligt en tidning för i lördags, har följande lydelse: »K. M:t har, med anledning af framställning från Stockholms fabriksförenings fullmäktige, förordnat, att embetsverk och andra myndigheter, som hafva att för statens räkning afsluta aftal om köp eller leverans af alster och fabrikat,

hvilka kunna inom landet åstadkommas, böra, då köp eller leveransaf-
aftal af någon större omfattning förestår, låta underrättelse derom i
god tid förut på lämpligt sätt komma till den svenska allmänhetens
känedom och dervid tillse, att så lång leveranstid lemnas, som kan
af förhållandena medgifvas, allt på det tillfälle dymedelst må beredas
att i så stor utsträckning, som låter sig göra, för statens räkning kom-
ma att användas företrädesvis sådana alster och fabrikat, som inom
landet frambringas eller tillverkas.»

Sälunda äro vi ju inne på den rigtiga vägen, och någon åter-
gång torde väl icke vara att befara.

Beträffande särskildt frågan om rälsfabrikationen, har denna så
många gånger förut under riksdagens lopp förekommit i Kammar-
aren, att jag icke vill upptaga tiden dermed. Det har dessutom visat sig,
att skilnaden emellan prisen å den svenska och den utländska varan
är ganska stor, hvilket äfven finnes angifvet i slutpunkten af Utskot-
tets betänkande, i följd hvaraf det svårligen låter sig göra att utfärda
några bestämmelser med afseende å jernvägarnes inköp af sitt rälsbehof.

På grund häraf samt hvad som förut anförts, då motioner i ena-
handa riktning varit före, anhåller jag om bifall till Utskottets be-
tänkande.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propo-
sitioner gifvits å de yrkanden, som derunder förekommit, biföll Kam-
maren Utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Andra Kammar-
arens Andra Tillfälliga Utskotts
Utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 28), i anledning af Herr J. H. G. Fred-
holms motion (N:o 8) om tillägg till förordningen af den 18 Januari
1864, angående utvidgad näringsfrihet.

§ 7.

Till handläggning företogs Andra Kammar-
arens Andra Tillfälliga Utskotts
Utlåtande N:o 9 (i samlingen N:o 29), i anledning om väckt
fråga om förbättrad pensionering af indelta soldater.

Uti en inom Första Kammar-
arens väckt motion, N:o 41, hade Herr
P. M. Söderberg föreslagit, »att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla,
det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag,
på hvad sätt och till hvad belopp högre pensioner och större godt-
görelse åt i tjensten skadade personer af indelta arméns manskap må
kunna beredas», hvilket skrifvelseförslag blifvit af sagde Kammar-
arens Tredje Tillfälliga Utskott i dess Utlåtande N:o 2 på anförda skäl af-
styrkt, hvaremot Första Kammar-
arens med 45 röster mot 44 bifallit mo-
tionen; och hade detta Kammar-
arens beslut, jemlikt stadgandet i 63 §
3 mom. Riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvits
Andra Kammar-
aren, som hänvisat ärendet till sitt Andra Tillfälliga
Utskott.

Detta senare Utskott hemställde nu, att Andra Kammaren icke måtte biträda Första Kammarens beslut.

Efter föredragning af detta ärende yttrade

Herr Björkman: Det skulle verkligen se bra besynnerligt ut, om Andra Kammaren icke biträdde Första Kammarens beslut i denna fråga. Vi hafva ofta beviljat ganska höga pensioner åt andra människor, som kanske gjort sig mindre förtjenta deraf än dessa indelta soldater. Jag tror verkligen att det är af behovet påkalladt att i någon mån hjälpa dessa fattiga och jag kan icke föreställa mig att någon annan skall känna sig förnärmad af en sådan välgärning.

Jag tager mig friheten yrkar bifall till motionen.

Herr Fredholm i Stockholm: Orsaken, hvarför Utskottet icke ansett sig böra tillstyrka motionen, finnes angifven uti dess föreliggande utlåtande, nemligen att, om man skulle biträda Första Kammarens beslut, detta icke kunde ske utan ganska betydliga uppoffringar från statsverkets sida; och då frågan om härens omorganisation ännu icke är slutligen ordnad, torde man kanhända böra uppskjuta med bestämmandet af högre pensioner till dess den blir det, i all synnerhet då så nyligen som 1881 pensionsbeloppen blifvit reglerade.

En annan sak hade det onekligen varit, om motionen endast haft till syfte att bereda något förbättrade vilkor för dem af manskapet, som skadat sig i kronans tjänst under fullgörande af sin pligt. Men då motionären icke inskränkt sitt förslag dertill, i hvilket fall det kunde hafva haft att påräkna större understöd från Utskottet, utan åsyftat att bereda större pension åt hvarje uttjenad soldat, har Utskottet ansett att motionen icke bör vinna Riksdagens bifall.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Toll: Jag kan icke hysa synnerligt stora förhoppningar att motionen — ehuru bifallen af Första Kammaren — nu skall vinna framgång, då ty värr det skrifvelseförslag i motionens syfte, som nu föreligger, icke till sin form läser kunna anses så affattadt, att något afseende derpå kan fästas. Att syftemålet är erkännansvärdt, derom hoppas och tror jag emellertid att flere af denna Kammares ärade ledamöter äro med mig ense. Jag hade dock hoppats och önskat, att Utskottet något starkare framhållit åtminstone det rättvisa och billiga uti, att soldater som skadat sig i tjensten — jag tror icke att man dervid bort hålla så hårdt på om de tillhört den indelta eller värfvade armén — komme i åtnjutande af någon ersättning därför i form af tillökning i den lilla pension de bekomma eller på annat sätt. Faktiskt är — såsom vi alla veta — att dessa i tjensten skadade och lemmalytta knektar vanligen också äro oförmögna till annat arbete, hvarigenom de skulle kunna få sin utkomst; och således i de flesta fall göras till fattighjon. Från ett sådant öde borde man kunna befria dem. Men, som sagdt, jag vågar icke hoppas på att skrifvelseförslaget nu vinner

framgång, men instämmer ändock i den förste talarens yrkande på bifall.

Med Herr Toll instämde Herrar *Sjö, Johansson* i Löfåsen och *Fredholm* i Saleby.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det Herr Tal-
mannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, blef Utskottets
hemställan af Kammaren bifallen.

§ 8.

Slutligen företogs handläggning af Stats-Utskottets Utlåtande
N:o 12 a, med anledning af Kongl. Maj:ts framställningar angående
anslag till vissa byggnader för hospitalsvården.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

*Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.*

Med tillstyrkande af en af Kongl. Maj:t i ämnet gjord fram-
ställning, hemställde Utskottet under denna punkt, att Riksdagen måtte
a) bevilja ett anslag af 1,181,750 kronor samt deraf på extra
stat för år 1887 anvisa ett belopp af 200,000 kronor till anord-
nande af ett asyl för sinnessjuka invid och i samband med Lunds
hospital, att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med upprättade rit-
ningar uppföras å egendomen Hunnerup; samt

b) medgifva, att de belopp, hvilka, på sätt i statsrådsprotokollet
öfver ecklesiastikärenden den 19 Mars 1886 närmare förmälles, er-
fordrades till årlig afgäld för egendomens upplåtande och för upp-
görelse med nuvarande arrendatorn, finge bestridas af förslagsanslaget
till hospitals underhåll.

Efter det till en början föredragning skett af *mom. a)*, begärdes
ordet af

Herr Petersson i Runtorp, hvilken å utlåtandet låtit anteckna
sig som reservant och nu yttrade: Då jag reserverat mig mot denna
punkt, vill jag med några ord omnämna orsaken dertill. Min reserva-
tion afser icke hospitalsväsendet i allmänhet, utan det sätt, hvarpå
man nu vill gå till väga för att ordna detsamma. Jag anser nemligen,
att man kan vinna målet på ett både enklare och billigare sätt, än
hvad så väl komiterade och regeringen som nu Stats-Utskottet före-
slagit, eller genom upprättandet af asyler. Jag tror verkligen att
man på denna sak kan tillämpa vår store författares ord, att svenska
folket är trögt, men fullt af hetsigheter. Enligt min tanke hafva vi
nemligen tillföre i det hela försummat hospitalsväsendet; men sedan

man väl en gång kommit i farten med att bygga hospital, har man gjort det i så mycket större skala, ja nästan gått till öfverdrift dervid. Vi hafva nyligen byggt ett stort hospital i Upsala och för uppförande i Kristinehamn af en byggnad för enahanda ändamål hafva för 1887 anslagits 150,000 kronor, hvarjemte vi i den föregående punkten af detta betänkande anvisat mer än 50,000 kronor för en nybyggnad vid Nyköpings hospital; således mer än 200,000 kronor skola år 1887 utgå för ändamålet. Man må nu än aldrig så mycket säga, att detta ändamål ovilkorligen kräfvat dessa uppoffringar från statens sida, så måste jag dock, såsom sagdt, påstå, att man här vid lag går till öfverdrift.

Af komiterades redogörelse i ämnet framgår, att i vårt land finnas något mer än 11,000 sinnessjuka. Men bland dessa 11,000 äro inräknade dels 4,227 idioter, för hvilkas herbergerande ju särskilda anstalter finnas upplåttna, dels äfven sådana personer, som äro behäftade med fallandesot. Jag kan således icke tänka mig, att alla som benämnas sinnessjuka skola inrymmas på samma ställen. Det vore minst sagdt ofördelaktigt, ty jag tror, att äro de icke riktigt galna förut, så blifva de det antagligen, då de komma in och qvarstanna länge på ett dårhus.

Men den här ifrågavarande nya byggnaden vid Lunds hospital afser att kunna bereda plats för ungefär en tredjedel af samtliga sinnessjuka i riket, d. v. s. inemot 4,000. För 2,500 finnes inom kort tid, sedan Kristinehamns hospital blifvit färdigt, plats å våra hospital. Om jag då, som jag tror med rätt, antar att de öfriga 1,500 kunna räknas till idioter och med fallandesjuka behäftade personer, motsvara ju redan de hospital, hvaröfver man har att disponera, behöfvat.

Jag vill dermed icke hafva sagt, att vi ej behöfva ytterligare utveckla hospitalsväsendet. Men jag anser, att man härvid bör fortsätta på samma väg, som man i det fallet slagit in på i fråga om Nyköpings hospital, eller att bygga mindre storartade hus, asyler om man vill så kalla dem, med samma administration, samma läkare och samma utspisning som hufvudanstaltens, hvilket ju otvifvelaktigt blefve billigare. Nu skall visserligen detta system till en del tillämpas på den här tillämnade anstalten vid Lunds hospital. Men den skall dock hafva sina egna läkare. Och hvad sjelfva byggnaden angår, så skulle den blifva så inrättad, att den blefve att betrakta som en alldeles sjelfständig anstalt. Det blefve en hel koloni, hvarför kostnaden också är beräknad till ett belopp af 1,181,750 kronor. Den skulle förenas med ett stort jordbruk, mångfaldigt större än hvad som behöfves. Och för att kunna förlägga byggnaderna på båda sidor om ån, måste man nedlägga dryga kostnader för broar och jernvägar; hvartill slutligen kommer, att arrendet på den egendom, der anstalten skulle förläggas, icke ännu gått till ända, och att man därför måste af arrendeinnehafvaren inlösa byggnader till långt högre pris, än som motsvaras af verkliga värdet.

Om man nu afslår detta förslag i år, så kan till nästa år göras en bättre undersökning, och man kan då framkomma med ett förslag, som möjligen ställer sig ofantligt mycket billigare än det föreliggande.

*Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.
(Forts.)*

*Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.
(Forts.)*

Jag tror att i många fall besparingar kunna iakttagas, om administrationen och dylikt göres gemensam. Vi hafva sett af Utskottets betänkande, att nyligen flera stora nybyggnader uppförts vid Upsala hospital, och att ett hospital för 200 patienter måste inom kort byggas i nordliga delen af Norrland. Att gå på detta sätt hastigt till väga anser jag icke vara riktigt. Jag tror att, om vi bygga för 200,000 kronor om året, det skulle vara alldeles tillräckligt.

Hvad jag sålunda anfört utgör skälet till att jag reserverat mig mot Utskottets förslag, och jag tror, att ett uppskof med frågan på ett år icke kan skada. Det kan icke, enligt min tanke, vara klokt att endast på de undersökningar, som hittills blifvit gjorda, fatta sitt beslut i fråga om ett sådant storartadt förslag som detta, och det är dessa betänkligheter jag velat uttala genom min reservation.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan i den förevarande punkten.

Vidare anförde

Herr Jöns Rundbäck: Jag har visserligen ingenting emot anordnandet af ifrågavarande asyler. Vårt hospitalsväsende är nog af en utmärkt beskaffenhet. Men jag kan icke neka till, att det är alldeles för dyrt och kostar allt för mycket i underhåll. Fortsätta vi att bygga sådana palatslika byggnader för hospitalsvården, som vi hittills gjort, så tror jag, att vi icke i längden komma att gå i land dermed. Olyckan är den, att konvalescenter, som visas från hospitalen, lätteligen återfalla i sin sjukdom, då de komma hem och få återtaga sina gamla vanor.

Då äro dessa asyler af högsta vigt. Det är en sanning att man kunnat anlägga asylen billigare i sammanhang med uppförandet af hospitalet, och det var ett stort fel att icke samtidigt vara betänkt härpå, men detta kan nu ej hjälpas. Hospitalet är så öfverfullt af patienter och så många söka plats derstädes, att någon utvidgning deraf måste ske. Föreståndarne hafva förklarat, att om de endast hade dessa fredliga patienter att vårda, som endast behöfva lugn och stillhet, skulle de kunna hjälpa dubbelt så många sinnessjuka som nu, utan att det skulle kosta så mycket mera. Nu har Kongl. Maj:t och Utskottet tillstyrkt anslaget för anläggande af en asyl vid Lunds hospital, och deremot har jag visst icke något att invända, men jag vill dock nedlägga en protest emot komiterades yttrande, att Göteborgs hospital icke skulle vara lämpligt för anläggande af en dylik asyl, emedan der saknades lämplig byggnadsplats och tillfälle att inrätta jordbruk, hvarjemte kommunikationerna mellan staden och hospitalet voro mindre goda, ty detta är ingalunda förhållandet. Först och främst hade hospitalet förut en areal af mellan 28—30 tunland och för två eller tre år sedan köptes ytterligare till af ett bredvidliggande hemman större delen, eller omkring 40 tunland. Jag skall vidare bedja få nämna, att egaren till detta hemman i bref till mig förklarat sig villig att ytterligare lemna den återstående delen af hemmanet, om staten ville köpa det för hospitalets räkning. Han begär endast 2,000 kronor derved, och det är icke något högt pris. Denna mark ligger på om-

kring 20 stegs afstånd från hospitalet och enligt mitt förmenande vore det stort skäl att köpa densamma, så mycket mera som denna del af hemmanet har rätt till gemensam väg öfver hospitalets område, och många särskildt på somrarne på väg från Göteborg passera deröfver, utan att man kan afstänga dem derifrån. Det är sålunda icke förhållandet, att det icke finnes någon lämplig byggnadsplats der, utan tvärt om, och vill man bygga, så finnes ännu lika stor areal dertill som hela hospitalet upptager. Nu har man sagt, att man till asylet vid Lunds hospital skulle sända patienter från Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän, men huru skola de få rum der? Man har vidare påstått, att det icke skulle vara förenadt med några svårigheter att flytta dessa patienter. Jag tror tvärt om att en sådan flyttning alltid skall blifva förenad med svårigheter, och detta är också ett af skälen, hvarför asylen bör stå i samband med hospitalet. Derpå vinner staten för öfrigt icke litet, ty derigenom behöfves vid asylen icke särskild läkare och prest, utan endast några flera vaktare.

Vidare har man sagt, att kommunikationerna till hospitalet i Göteborg icke skulle vara bra, men äfven detta är origtigt, ty de äro ganska tillfredsställande. Afståndet mellan hospitalet och staden Göteborg är endast en $\frac{1}{2}$ mil. Det är visserligen sant att det icke finnes någon jernvägsförbindelse dit ut, men detta beror på att vi icke fingo någon koncession på en sådan öfver Göta elf, men det oaktadt är det icke svårare att komma dit än till andra hospital i riket. Jag tror dessutom att Göteborg är en så stor stad, att den ganska väl behöfver en utvidgning af hospitalet, och det lämpligaste sättet härför vore då att derstädes anlägga en asyl för sinnssjuka.

Det är mot alla dessa skäl, som komitén anført mot asylens förläggande till Göteborg, jag velat inlägga en gensaga, emedan jag icke anser dem på något sätt vara rigtiga. Då Kongl. Maj:t nästa gång framlägger förslag till ny asyl, hoppas jag man icke skall underkänna Göteborgs behof deraf. Jag ber särskildt få fästa uppmärksamheten derpå att, ehuru vid Göteborgs hospital för närvarande endast vårdas omkring 70 patienter och det sålunda är ett bland de mindre i riket, så skulle det säkert hafva omkring tre hundra, om utrymme dertill finnes. Landstinget i Göteborgs och Bohus län har i år särskildt måst anslå medel till uppbyggande af ytterligare tio nya celler derstädes, och detta är ändock otillräckligt. Sådan är ställningen vid detta hospital. Jag har nu intet annat yrkande att framställa än på bifall till Utskottets förslag, under vördsam anhållan att Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Eklesiastikdepartementet, som jag ser här närvarande, täcktes taga Göteborgs hospitals behof af utvidgning i öfvervägande, om en ny asyl blir af nöden.

Häruti instämde Herr *Gibson*.

Herr Sven Nilsson: Det är en dygd att kunna spara, men det är också ett gammalt ordspråk som säger, att man kan spara så att man misshushållar. Och om Kammaren skulle besluta i öfverensstämmelse med Herr Nils Peterssons i Runtorp äsigter i detta fall, så

*Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.
(Forts.)*

skulle den just göra sig skyldig till en dylik misshushållning. Han har den åsigt, att man icke bör bygga så stort vid ett eller annat af de större hospitalen vi hafva, utan att man borde bygga mindre asylr litet här och litet der, äfven vid hospitalen i de mindre städerna och vid lasaretten. Men det är ju tydligt, att förvaltningen vid de många mindre asylerna medför större kostnad, än om den centraliseras på några få ställen. Inom Utskottet uppgjordes beräkningar öfver kostnaderna i hvardera fallet, och vi kommc till det resultat, att det sättet som Herr Nils Petersson förordrar skulle blifva mycket dyrare. Och jag får fästa Kammarens uppmärksamhet på, att frågan om *hvar* asylet skall ligga är i och för sig icke synnerligen vigtig, emedan det är fråga om att taga patienter från alla hospitalen till asylet, och när de skickas från hospitalet till asylet, skall det enligt Utskottets mening ske på statens bekostnad. Det är således ingen egentlig olägenhet för de orter, som icke få dessa asylr i sin omedelbara närhet, ty de få lika rätt för sina patienter, som orten der asylet är beläget. Jag tror således att man icke bör fästa sig vid de sparsamhetsintressen, som Herr Nils Petersson hyser, hvilket säkert i längden icke kommer att blifva be-tecknadt som sparsamhet, ty man skall komma till det resultat, att föreliggande förslag är uppgjort både med hänsyn till beqvämighet och billighet, samt att för detta måls vinnande alla åtgärder vidtagits, som kunnat vidtagas. Och om vi göra upp en jemförelse mellan de hospital vi redan byggt och asylerna som nu föreslagits, så är ådaga-lagdt, att kostnaden för byggnaden för hvarje patient är högst betyd-ligt större, nära dubbel på hospitalen än på asylerna. Således kan man icke säga annat, än att här i afseende å byggnadssättet iakttagits all möjlig sparsamhet, hvilket äfven visas af det uppgjorda kostnads-förslaget. Jag kan således icke föreställa mig, att ett uppskof för att få det billigare skulle verka något på den fråga som föreligger.

Att behofvet af denna inrättning är stort, tror jag att Utskottet med stöd af den utaf komiterade lemnade utredning visat. Vi hafva för närvarande, sedan Kristinehamns hospital blir färdigt, endast platser för 2,500 patienter, och det finnes med inberäknande af idioter 11,456 sinnessjuka här i landet. Nu skulle vi enligt den uppgjorda planen få plats för ytterligare 1,500, nemligen vid det föreslagna asy-let för omkring 650, vid ett inom Upsala för 650, samt vid ett hospi-tal och asyl i Norrland för omkring 200, hvarefter platser skulle komma att finnas för något mer än 4,000 patienter, och det skulle således i alla fall återstå 7,456 olyckliga medmenniskor, som icke skulle få plats på våra hospital. Det är visserligen sant, att en del af dessa icke äro i egentlig mening sinnessjuka, utan en stor del, 4,227, räknas såsom idioter; men det är också upplyst, att större delen af dessa idioter äro i behof af lika stor vård som de sinnessjuka. Men i alla fall, om vi ej räkna idioterna, så fins det ändå 3,229 i egent-lig mening sinnessjuka, som sakna plats, och jag hemställer om det kan vara öfverensstämmande med vår tids uppfattning om skyldigheten att vårda våra vanlottade medmenniskor, att de vårdas på samma sätt som hittills, der de i många fall äro utan vård. För min del kan jag dessutom icke inse annat, än att det skall blifva en fördel för

landet om man skaffar de föreslagna asylerna, emedan de som vårdas i hemmet kosta ofantligt mycket mera, än om de skickas till hospitalen, och kostnaden drabbar då kommunerna och den enskilde, rätt ofta mycket hårdt, och under alla omständigheter mycket orättvist. Det är en känd erfarenhet, att då en person behöfver dylik vård, så gör man sig all möda ospard att få in honom till hospitalet, men det lyckas icke alltid, och det af det skäl, att på hospitalen är alldeles öfverfylldt, och då det är en stor tunga att vårda dessa olyckliga hemma, huru orättvist är det icke då emot dem, åt hvilka man ej kan bereda plats. Jag tror således att när man ser saken ifrån den sidan man bör se den, bör man icke gerna kunna tveka att bifalla det förslag som föreligger.

Man har sagt, att man icke vid Lund bör bygga på andra sidan om ån, hvilket skulle vara en olägenhet och vålla onödiga kostnader. Jag vill upplysa derom, att plats på samma sida om ån som hospitalet är beläget icke finnes för så många byggnader, som här äro i fråga. Men platsen är icke längre från hospitalet än som vållas af sjelfva ån, och hela den ökade kostnad, som härigenom uppstår, utgör ej mer än omkring 7,000 kronor, och det kan väl egentligen icke vara något att tala om att nedlägga detta lilla belopp på en så stor sak, hvarom här är fråga.

Jag skulle kunna hafva mycket mera att säga, men jag har i afton svårt för att tala och skall därför icke för närvarande uppehålla mig längre med denna sak, utan anhåller om bifall till Utskottets förslag. Hvad beträffar Herr Jöns Rundbäcks anmärkning, så är i Stats-Utskottets yttrande derom anfördt ett referat, hemtadt från komitébetänkandet, och det är uppenbart att komitén fäster sig mera vid afståndet från Göteborg, än sjelfva frågan om läget i öfrigt, och det måste ju alltid vara en olägenhet att hafva asylet på en half mils afstånd från staden.

Jag föreställer mig dock att, när förslag i denna väg nästa gång förelägges Riksdagen, man skall taga detta i öfvervägande.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld: Efter det anförande, vi nyss hört, behöfver jag icke vara mångordig. Att behofvet af ökad utrymme för emottagande och vårdande af sinnessjuka nu är ganska stort, tror jag ingen gerna kan förneka. Det har under senare åren genom nybyggnader vid hospitalen skaffats flera platser, men dessa hafva ögonblickligen blifvit upptagna, och det är fortfarande förenadt med stora svårigheter att få å hospitalet intagna nyinsjuknade patienter, som böra der vårdas. Man kan räkna i hundratal antalet patienter, för hvilka plats å hospital sökes, utan att kunna beredas dem.

Följden häraf har, såsom äfven af en talare nyss påpekats, blifvit, att man vid hospitalen får lof att, kanske mer än önskligt är, påskynda utskrifningen af patienter för att så fort som möjligt bereda plats för andra personer, som behöfva der intagas. Sådant kan ju icke vara lämpligt.

*Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.
(Forts.)*

*Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.
(Forts.)*

Hvaraf kommer det sig då att hospitalen äro så öfverfulla? Jo, deraf att de hospital vi nu hafva måste fylla två olika uppgifter, dels vara anstalter, der man försöker bota personer, som äro hemfallna åt sinnessjukdom, och dels tienstgöra som förvaringsanstalter för personer, som anses vara obotliga. Detta är ett slöseri med ett dyrbart utrymme. Det senare slaget patienter kunde vårdas på billigare sätt, särskildt hvad lokalen angår. Men när man icke har andra anstalter för sådana, tvingas man att vårda dem på hospitalen, som sålunda till stor del förvandlas till anstalter för personer, som komma att vistas der hela sin lifstid, under det att de hufvudsakligen borde vara anstalter, der endast sådana personer finge intagas, om hvilkas tillfrisknande hopp kunde finnas. För att afhjelpa denna svårighet har man nu föreslagit inrättande af asyls, som skulle hafva en betydligt billigare anläggningskostnad i förhållande till antalet patienter. Nu har en talare sagt, att detta mål visserligen är riktigt, men att det kunde vinnas genom att anlägga en liten asyl här och en liten asyl der, allt i sammanhang med de redan befintliga hospitalen. Men ett sådant sätt att gå till väga, att uppföra dylika asyls på en mängd olika håll, skulle blifva mycket dyrare än att, såsom nu är föreslaget, koncentrera asylerna på några få ställen. Det är därför ur ren sparsamhetssynpunkt man föreslår ett stort nytt asyls inrättande. Här har erinrats att det visats, det genom en tillbyggnad vid Nyköpings hospital nya platser skulle fås för billigt pris. Men jag vill fästa uppmärksamheten uppå, för det första att priset för hvarje plats icke blefve billigare der än vid det nya asyls vid Lund, och för det andra att möjligheten att vid Nyköping få några nya platser för billigt pris beror på exceptionella förhållanden, som icke finnas vid de andra hospitalen. Ur sparsamhetssynpunkt tror jag därför att det af regeringen framlagda förslaget är det riktigtaste.

Jag förmodar att Kammararens ledamöter allesammans eller åtminstone de fleste hafva en ganska bedröflig erfarenhet af den nuvarande bristen på platser på hospitalen. Om man också icke haft olyckan af en sådan erfarenhet genom sjukdomsfall inom den egna familje- eller vänkretsen, så hafva dock utan tvifvel alla de, som haft med landstingen att göra, den ledsamma erfarenheten af tvånget att anskaffa platser åt sinnessjuka vid länslasaretten. Denna svårighet blir allt större och större, ju mera man håller igen med anläggande af asyls, och det är äfven ur synpunkten af att tungan i detta hänseende icke måtte blifva för stor för länen, som jag anser det vara af vikt, att man i tid vidtager åtgärder till fyllande af ett behof, hvars befintlighet icke kan förnekas.

Herr Petersson i Runtorp: Herr Talman! Jag skall vid denna sena timme söka fatta mig så kort som möjligt, men jag kan icke underlåta att upptaga till besvarande ett och annat af hvad några af de föregående talarne anført med anledning af mitt yttrande nyss. Herr Sven Nilsson, med hvilken flere talare instämt, påstod att inrättande af asyls i enlighet med mitt förslag icke skulle medföra någon besparing, utan tvärtom ställa sig betydligt dyrare; och han har såsom bevis derfor framhållit, att vid de på senare åren nybyggda hospitalen

det visat sig, att årliga underhållskostnaden för hvarje person uppgått till 3,000 à 4,000 kronor, hvilken kostnad man ansett böra kunna vid de nu föreslagna asylerna nedbringas till nära nog halfva detta belopp.

Jag får med anledning deraf förklara, att jag icke, på sätt nämnde talare påstått, sagt att man borde bygga små asylor vid *hvarje hospital*, utan jag har i stället uttalat den åsigten, att man borde bygga sådana endast vid vissa hospital, som dertill må kunna finnas lämpliga, såsom t. ex. vid det nu beslutade hospitalet i Nyköping. I afseende å detta hospital visar det sig att, om detsamma uppföres enligt den Kongl. propositionen för 24 sjukplatser, hvarje plats komme att kosta 2,179 kronor 33 öre, men att deremot, om detsamma lämpas för 42 sjukplatser i enlighet med Utskottets förslag i förra punkten af föreliggande betänkande, nämnda kostnad ansetts kunna nedbringas till 1,703 kronor 90 öre för hvarje sjukplats. Till så lågt belopp skulle deremot icke kostnaden kunna nedbringas vid den föreslagna asylen i Lund, hvilken med sina 700 à 800 sjukplatser är tilltagen i allt för stor skala, hvarjente hänsyn bör tagas icke allenast till den härför erforderliga inredningen i ena som andra afseendet, utan äfven dertill, att vid densamma måste engageras två läkare utom de två, som redan finnas vid det nuvarande gamla hospitalet. Här skulle följaktligen hvarje sjukplats blifva dyrare, än som blefve förhållandet, derest asylens storlek inskränktes till det antal sjukplatser, som kunde ombesörjas af de vid nämnda hospital förut anställda läkare. Härtill komma jemväl ökade administrationskostnader, kostnader för slöjdlokaler, festivitets-salonger o. s. v. Dessutom är enligt min åsigt den för ändamålet föreslagna jordegendomen för stor i förhållande till behovet samt dessutom obefhöflig. Den med nuvarande arrendatorn träffade öfverenskommelsen är för staten ofördelaktig. Jag vill endast i det afseendet nämna, att arrendatorn endast för afstående af åbyggnader och arrende före arrendetidens slut begärt 20,000 kronor, oaktadt dessa icke ens vid försäljning skulle betinga en obetydlighet af detta belopp. Om nu staten emellertid bifaller förslaget, så får arrendatorn denna ersättning, hvilket man väl må kalla ett slöseri med statens medel. Den föreslagna bron och jernvägen öfver ån äro för dyrbara och blefve öfverflödiga, om asylens byggdes i enlighet med min åsigt på den sida af ån, der nuvarande hospitalet befinnes, då också kostnaden kunde nedbringas till hälften mot den nu ifrågasatta. För att om möjligt vinna detta mål, för hvilket endast skulle erfordras ett års uppskof med frågan, finner jag mig föränlåten att fortfarande yrka afslag å Utskottets betänkande.

Herr Gunnar Eriksson: Till hvad Herr Sven Nilsson anförde har jag icke mycket att tillägga. Då talaren på kalmarbänken framhöll de stora kostnaderna för de stora asylerna, så får jag säga att jag funnit kostnaderna jemförelsevis billiga. Då hvarje sjukplats i detta asyl beräknats kosta omkring 1,700 kronor, under det hvarje sådan vid öfriga hospital har kostat 4,000 kronor och äfven deröfver, så kan man väl icke säga annat, än att sparsamhet blifvit iakttagen. Det är allmänt känt, att tillräckligt utrymme på hospitalen för tillfället icke finnes. De sinnessjuka få vänta flere veckor och ännu

*Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.
(Forts.)*

Angående
anslag för an-
ordnande in-
vid Lunds
hospital af ett
asyl för
sinnessjuka.
(Forts.)

längre, innan de kunna blifva mottagna. Under sådana omständigheter anser jag det vara vår skyldighet och pligt att tillse, att detta behof blir snarast möjligt tillgodosedt; och då jag således icke kan med min röst neka bifall till Kongl. Maj:ts gjorda framställning, så anhåller jag att få till densamma och Utskottets tillstyrkande yrka bifall.

Herr *Wagenius* instämde i detta yttrande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr *Tal-*
mannen gifvit propositioner å de olika yrkandena, biföll Kammar-
Utskottets hemställan.

Mom. b), som härefter föredrogs.

Bifölls jemväl.

§ 9.

Till bordläggning anmälde Första Kammarens protokollsutdrag N:o 166, innefattande delgifning af nämnda Kammares beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 12, i fråga om utfärdande af en allmän författning rörande koncession till telegraf- eller telefonledningar.

Detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herr *G. F. Östberg* under två dagar från och med morgondagen.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 11 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.